Koroška kronika

Izdaja: BRITANSKA OBVEŠČEVALNA SLUŽBA

Cene za naročnike mesečno:
v tuzemstvu 2 šilinga
v inozemstvu 5 šilingov
POSAMEZNA ŠTEVILKA 50 GROŠEV

Leto IV. | Celovec, 19. novembra 1948 | Številka 47

Poziv štirim velesilam glede Berlina

AVSTRALSKI PREDSEDNIK GLAVNE SKUPŠČINE ZDRUŽENIH NARODOV, dr. EVATT IN GLAVNI TAJNIK ZDRUŽENIH NARODOV, TRYGVE LIE STA SKUPNO POZVALA ATTLEEJA, TRUMANA, QUEILLEJA IN STALINA, NAJ SKUŠAJO REŠITI BERLINSKI SPOR

V pozivu pravita, da berlinski spor »omejuje in ogroža« celotno delovanje Združenih narodov. Dalje naprošata štiri velesile, naj podprejo pogajanja, ki jih je načel namestnik predsednika Varnostnega sveta, Argentinec dr. Bramuglia.

Poziv sta v obliki pisma poslala štirim delegatom v Parizu z željo, naj ga pošljejo najprej štirim ministrskim predsednikom »v nujen pretres«.

Besedilo je naslednje: »V sredo, 3. novembra 1948 je glavna skupščina odobrila poziv vsem štirim velesilam, naj ponovno podvzamejo vse napore za poravnavo nasprotij za upostavitev trajnega miru.«

Štiri velesile so torej prejele priporočilo in svet upravičeno pričakuje, da bodo podvzele aktivne korake za rešitev tega problema brez odlašanja. Najvažnejši korak je rešitev berlinskega vprašanja. Z vsakim dnem nadaljevanja položaja v Berlinu se veča nevarnost za mir in varnost vseh narodov.

Bojazen pred ponovno vojno pa onemogoča vsem narodom popravitev vojne škode in vrnitev k mirnemu življenju.

Delovanje glavne skupščine in Združenih narodov je na vsakem področju omejeno in ogrožano. Od voditeljev velikih narodov, katerim je ta poziv namenjen, je odvisno, da napravijo konec ogrožanju miru.

Vasilevski je izgubil svoje mesto kot šef generalnega štaba

Maršal Sovjetske zveze Aleksander Vasilevski je bil oproščen svojih dolžnosti kot šef generalnega štaba. Moskovski radio je poročal, da je to odločil sovjetski ministrski svet, »ker je bil maršal preobložen z delom«.

Maršal Vasilevski je bil imenovan za šefa generalnega štaba leta 1943 po uspešni ofenzivi pri Stalingradu, pri kateri je bil desna roka generala Žukova. V Sovjetski zvezi je poznan pod imenom »Mož iz Voroneša« zaradi njegovega osebnega poguma pri obrambi tega mesta.

Sedaj je star 47 let. Ko je meseca januarja 1947 feldmaršal Montgomery obiskal Moskvo, je imel z njim več razgovorov. Lord Montgomery ga je tudi povabil v Anglijo. Maršal je povabilo sprejel, a ga je takrat zadržala bolezen, tako da do njegovega obiska v Anglijo ni prišlo.

Velika Britanija ima prestolonaslednika

Princ je simbol skupnega cilja britanskih narodov

Angleška prestolonaslednica, princeza Elizabeta je v nedeljo zvečer ob 21 uri porodila svojega prvorojenca moškega spola. Oba, mati in sin sta zdrava.

Novorojeni princ je prvi vnuk angleške kraljevske dvojice in bo naslednik svoje matere, Elizabete, na prestolu.

Soprog prestolonaslednice, princ Filip je kot prvi član kraljevske družine stopil v sobo, kjer se je rodil novi princ, še predno se je njegova soproga zbudila iz narkoze ter je nato s ponosom povedel kralja in kraljico k njunemu vnuku. Kralj je svojemu zetu prisrčno stisnil roko, a kraljica ga je objela.

Rojstvo prvorojenca princese Elizabete je za milijone britanskega naroda in za množice ljudi po vsem svetu, ki simpatizirajo z britansko kraljevsko družino, veličasten dogodek. Čim se je razvedelo o rojstvu princesinega sina, je zajelo ves London nepopisno veselje. Zvonovi iz stolnice Sv. Pavla in Westminstrske opatije so pozvanjali v jutro življenja malega princa.

Zastave, topovski streli, zvonjenje zvonov, radijske in brzojavne čestitke: vse to je živo izražalo nepopisno veselje nad rojstvom naslednika na angleškem prestolu. V Buckinghamsko palačo je prispelo preko 4000 brzojavnih čestitk. V Hyde parku je šest topov kraljevske konjenice oddalo svoje salve s 41 streli. Topovski pozdrav je trajal 10 minut. Istočasno so zazvižgale sirene parnikov po londonskih pristaniščih. Vse bojne ladje so bile slavnostno okrašene z zastavami.

Ko se je vojvoda Edinburški pojavil za nekaj minut pred palačo, ga je ljudstvo viharno pozdravljalo, pravtako kraljico Marijo, ki je prva prihitela, da vidi svojega vnučka.

Vojvoda, kateremu je bilo dovoljeno videti svojo soprogo in prvorojenca neposredno po rojstvu, je zatem izbil zamašek steklenici šampanjca ter trčil z vsemi člani svojega štaba na zdravje malega princa. Nato se je vrnil k princezinji ter pričel odpirati brzojavke.

Med prvimi je bila brzojavka njegove matere, grške princeze in njegovega strica, lorda Louis Mountbattena. Danski kralj Frederik, avstrijski predsednik dr. Renner in francoski predsednik Auriol so prav tako poslali svoje čestitke, čim so izvedeli veselo novico.

Kakšne vrste ženska pa je ta »mlada mamica«, ki je pred leti bila še skoraj otrok, a je sedaj vsepovsod poznana kot »princesa Elizabeta«?

Kot starejša hčerka kralja Jurija VI. in kraljice Elizabete je princeza otrok srečnega doma. Ker bo nekega dne v bodočnosti postala kraljica, je bila vsa njena vzgoja usmerjena v to; pod modrim vodstvom svojih roditeljev je rasla in se izobraževala ne da bi izgubila svojo naravnost in prikupnost. O gospodarstvu, svetovni zgodovini in britanski ustavni zgodovini je dobro poučena, a zgodovino Združenih držav pozna boljše kakor kakšna izobražena Američanka njene starosti.

Njena splošna izobrazba je obsežna in raznolika. Igra klavir s prirojeno sposobnostjo in ima prijeten glas. Najrajši poje stare angleške in škotske pesmi, ki se jih je naučila od svoje matere. Tudi je prvovrstna plavalka in spretna jahalka ter tudi rada pleše.

Njen zakon ni nastal iz nikakih določb in računarstva, temveč iz čiste ljubezni, ter je napravil v Veliki Britaniji močan vtis. Ugled mlade prestolonaslednice se je z rojstvom sina še povečal.

Koroške slovenske zadruge in posojilnice

Leta 1945. so zastopniki vseh treh strank pri koroški deželni vladi sklenili, da bodo zopet upostavili slovenske zadruge, ki jih je zatrla nacistična oblast in da se jim vrne premoženje. Slovenci so ta sklep z velikim zadoščenjem vzeli na znanje. Sklep je bil pravičen in odprta rana velike krivice, ki so jo koroški Slovenci utrpeli pod nacizmom, je bila obvezana. Upali so, da bo v teku nekaj mesecev vsa krivica popravljena. Sicer so ljudje, ki so ob priložnosti pokupili zadružna posestva, nasprotovali temu sklepu in trdili, da se bo s tem, da popravijo eno krivico, zgodila druga in sicer onim, ki naj bi pošteno kupili. Tistih poštenih kupcev pa je bilo premalo, ker je bilo vsem znano, da se je nacistična vlada polastila zadružnih in cerkvenih posestev (n. pr. Št. Andraž in Št. Pavel ter novo bogoslovje v Celovcu) s silo.

Toda nova ureditev vprašanja cerkvene in zadružne lastnine ni bila enostavna. Lastnino celovške posojilnice so razprodali desetem kupcem, ki so se vpisali kot lastniki v zemljiško knjigo, ne da bi kdo v zakonitem roku ugovarjal. Ali so ti vpisi veljavni ali ne, je bilo sedaj vprašanje. Takšnih slučajev pa je bilo po vsej Avstriji na stotisoče in javnost se je v tem vprašanju razdelila v dva tabora. Prvi so stali na strani starih lastnikov, drugi pa na strani kupcev. O tem vprašanju so razpravljali v strokovnih časopisih in navsezadnje je obveljalo prepričanje, da mora biti zasežena lastnina vrnjena. Verjetno so pri tem pomagale tudi zasedbene oblasti.

Takoj zatem pa je nastala pri tej transakciji nova težkoča. Vlada je naročila, naj se zopet sestavijo odbori starih zadrug. Vrši naj se občni zbor, kjer bodo izvoljeni odborniki, ki se naj vpišejo v zadružni zapisnik (register) pri trgovskem sodišču. Kako pa? Ali je sedaj ta zadruga nova? Če je nova, nima pravice do starega premoženja. Torej nima staro premoženje lastnika in ga država zato lahko zaseže. Pri zadrugah, ki niso imele zemljišč, je bila zadeva preprosta, drugače pa je bilo pri posojilnicah, ki so imele hiše in zemljišča. Te posojilnice so morale vztrajati na stališču, da se mora vzpostaviti stara posojilnica. Nacistična policijska oblast je stare zadruge zatrla, zakonita sedanja policijska oziroma sodna oblast deželne vlade mora ukaz nacistične policije preklicati in uzakoniti obstoj starih posojilnic.

V prvem sklepu deželne vlade so priznali posojilnice in tudi pravico do stare lastnine. Toda vlada je napravila prevelik korak, ko je naročila trgovskemu sodišču, naj izvede vpisovanje v register. Trgovskemu sodišču daje odredbe deželno sodišče, ne pa deželna vlada. Proti vladnemu sklepu se je dvignila nemška deželna zadružna zveza (Raiffeisenverband), ki je vložila priziv pri graškem deželnem sodišču. To pa je odločilo, da je deželna vlada v Celovcu prekoračila svoj delokrog in je zato njen odlok neveljaven in da so vsi na podlagi tega odloka izvršeni vpisi v zadružnem registru neveljavni.

Zdaj smo bili v položaju, v katerem se menda nihče ni več spoznal. Kaj zdaj? Posojilnice zdaj niso imele več zakonite podlage, ker je bil njihov vpis neveljaven.

Ves čas od leta 1945 so nam obljubljali, da bodo napravili glede zadružnih zadev poseben zakon, ki bi po kratki poti premostil vsa pravna vprašanja in na podlagi katerega bo lastnikom vrnjena posest, ne da bi morali zato plačevati kakšne posebne pristojbine. Sestavili so zakone, enega,

(Nadaljevanje na 2. strani)

Sovjetski načrt za razorožitev odklonjen

POLITIČNI ODBOR JE PRI SVOJEM ZASEDANJU V PONEDELJEK ODKLONIL SOVJETSKI PREDLOG ZA ZMANJŠANJE OBOROŽITVE ZA ENO TRETJINO V DRŽAVAH: VELIKI BRITANIJI, FRANCIJI, RUSIJI IN KITAJSKI. GLASOVALO JE 36 GLASOV ZA, PROTI 6, A 7 ČLANOV SE GLASOVANJA ZA TO ODKLONITEV NI UDELEŽILO

Predno so pričeli z glasovanjem, je sovjetski delegat Višinski dal vedeti, da Rusija nima namena, vsaj za sedaj ne, da bi odkrila svojo vojaško moč. Odgovoril je na govore britanskega in ameriškega delegata, ki sta jih imela prejšnji dan. Oba sta se zoperstavila sovjetski resoluciji.

Britanski delegat McNeil je izjavil, da bi potemtakem sovjetski razorožitveni načrt samo povečal relativno nadmoč Sovjetske zveze. Zapadna Evropa pa ni pripravljena zmanjšati svojo obrambo, dokler ne bo oborožena sila Rusije, »pred katero trepeče ves svet«, podvržena potrebnemu nadzorstvu.

McNeil je primerjal obseg sovjetskih oboroženih sil z britanskim.

Sovjetska zveza je imela leta 1945 okrog 7,000.000 sposobnih mož pod orožjem, ki so bili nameščeni doma in vsepovsod po svetu. Toda leta 1948 jih je ostalo še štiri milijone. Pri takšnem stanju predlaga Sovjetska zveza, naj Velika Britanija zmanjša število svojih čet na pol milijona, medtem ko bi ostalo Sovjetski zvezi 2,700.000 vojakov.

McNeil je zahteval od Sovjetske zveze nato, naj pove, koliko vojakov ima v resnici pod orožjem. Izjavil je, da ne more verjeti, da bi potrebovala Sovjetska zveza štiri milijone vojakov za vzdrževanje reda in miru na svojem lastnem ozemlju.

† Župnik Fr. Treiber

Ob zaključku lista smo prejeli žalostno vest, da je preminul dne 12. novembra v Slovenjgradcu bivši dolgoletni župnik v Št. Rupertu pri Velikovcu Franc Treiber.

Obširneje se bomo spomnili zaslužnega gospoda župnika v prihodnji številki našega lista.

Poravnaj zaostalo naročnino!

Po zemeljski obli

JAPONSKA

General Tojo, ki je postal japonski ministrski predsednik dva meseca, predno je Japonska leta 1941 napadla Pearl Harbour, je bil pred mednarodnim vojaškim sodiščem obsojen na smrt na vešalih. Sodni zbor je sklenil, da je on odgovoren za japonski zločinski napad na svoje sosede. Od 25 obtožencev je bilo sedem s Tojo vred obsojenih na smrt na vešalih, 16 na dosmrtno ječo, eden na 20 in eden na sedem let zapora.

ZDRUŽENE DRŽAVE

Senator Vandenberg, republikanski predsednik pododbora za zveze z inozemstvom v ameriškem senatu, je izjavil, da si Rusija ne sme predstavljati, da pomeni Trumanova zmaga pri volitvah kakršnokoli popuščanje ameriške politike, temveč da bodo odločno sledili še vnaprej svojim začrtanim ciljem.

Do sedaj je 21 držav severnoameriške federacije odobrilo popravek ustave, na podlagi katere predsednik Združenih držav ne bi mogel biti več kot dvakrat izvoljen. Za uveljavljenje take spremembe pa je potrebna odobritev najmanj 35 držav, ki imajo za svojo odločitev od leta 1947 dalje, ko je kongres odobril ta dodatek, 7 let časa.

V smislu popravka ne more biti noben državljan več kot dvakrat izvoljen za predsednika. Ako prevzame predsedništvo kak podpredsednik in ga ohrani za ne več kot dve leti po nezapadlem roku svojega prednika, ga lahko izvolijo za dve celotni zakonodajni dobi.

Ob sprejetju dodatka v predstavniški zbornici in v senatu, kjer so imeli republikanci večino v obeh zbornicah, so napravili posebno izjemo za predsednika Trumana. Zato lahko Truman, ki je bil v trenotku nedavne izvolitve za predsednika na tem mestu že tri leta, lahko ponovno kandidira leta 1952.

ALBANIJA

Albanski ministrski predsednik, general Enver Hodža, je po radiju iz Tirane izjavil, da je albanska vlada pripravljena razpravljati o obnovitvi diplomatskih odnošajev z Grčijo pod pogojem, da grška vlada opusti svoje »absurdne teritorijalne zahteve« napram Albaniji.

ITALIJA

Italija namerava povečati svojo trgovino s tem, da bo sedaj skušala rešiti 67 parnikov, ki so bili potopljeni med vojno. Stroški za dviganje teh ladij in za njih popravilo, bodo, kot predvidevajo strokovnjaki, znašali v avstrijskem denarju okrog 76,000.000 šilingov.

AVSTRALIJA

Avstralski minister za priseljevanje, Arthur Calwell, je izjavil, da bo Avstralija do junija 1950 sprejela 112.000 razseljenih oseb iz Evrope. Minister za zdravstvo, gospodična Mabel Howard, pa je izjavila, da bodo iz osrednje Evrope v kratkem prepeljali dvestopetdeset otrok v starosti od pet do dvanajst let v Novo Zelandijo. Te otroke pošilja mednarodna begunska organizacija in predstavljajo prvo skupino od 1500 otrok, ki jih bodo Novozelandci mogli sprejeti.

TURČIJA

»Leta od 1944 do 1946 so bila naša najtežja leta,« «je dejal predsednik Inenü ob priliki svojega obiska v Anatoliji na predvečer praznovanja »Turškega narodnega dneva« (29. oktobra). »Publikacije, ki so pozneje izšle, dokazujejo da smo živeli v teh letih v največji nevarnosti. Vendar smo se tega dobro zavedali in prešli hude čase, za kar se moramo zahvaliti predvsem edinosti turškega naroda.«

Inenüjevo potovanje je imelo dvojni namen. V prvi vrsti je hotel predsednik pomirjevalno vplivati na politične strasti, ki so se zbudile v deželi, potem ko je s strani opozicije padel očitek, da se je vladna stranka tekom zadnjih volitev poslužila nedemokratičnih metod.

Drugi namen njegovega potovanja pa je bil v tem, da je hotel svoj narod opomniti na nujnosti notranje sloge in povezanosti spričo nevarnosti, ki ogroža deželo zadnjih osem let.

To nevarnost predstavlja sovražno in grozilno zadržanje Sovjetske zveze. Ameriška vojaška pomoč in britanske tehnične misije med vojaštvom so povečale turško sposobnost za samoobrambo, toda nevarnost vojne s tem še ni odstranjena, dokler ne bo Sovjetska zveza umaknila svojih zahtev po vzhodnih predelih Turčije ter privolila v pogajanja o vprašanju morskih ožin v okviru Montreux-konvencije.

Sovjetsko ogrožanje je ključ do turške politike, iz vojaškega, političnega in gospodarskega vidika. To dejstvo je povzročilo, da je Turčija morala držati skozi dolga leta svoje meje zastražene in je zatorej potrebovala številno armado, ki šteje približno 600.000 mož. Slabe cestne in železniške zveze v Anatoliji so skoraj onemogočile, da bi mogla Turčija zmanjšati svojo armado spričo ogromnih težav naglih zvez v slučaju nevarnosti.

Toda stroški za to širokopotezno državno obrambo so resno hromili turško gospodarstvo. Mnogo res nujnih projektov je vsled tega moralo ostati nedovršenih. Pač pa so Turki izborno opremili svojo armado, zgradili strateške ceste in letališča ter povečali in izvežbali mornarico in zračne sile.

Turški častniki so spretni in odlično izvežbani. Turški vojak uživa sloves pogumnega in vzdržljivega borca, toda daleč je še od tega, kar se danes zahteva v moderno opremljeni armadi. Tri največja mesta turške republike in mnogo njenih industrijskih središč je odprtih za napade iz zraka. Tukaj pa seveda ne zadošča le pogum in vztrajnost vojske.

AVSTRIJA

Avstrija je praznovala 12. t. m. trideseto obletnico ustanovitve prve republike. Od številnih slavnosti je vzbudilo največ javnega zanimanja odkritje spomenika avstrijske republike na njegovem starem mestu pred parlamentarno palačo in palačo Bellaria, odkoder so ga nacisti odstranili. V koncertni palači je na ta dan govoril zvezni predsednik dr. Renner, ki je bil kancler v prvi vladi prve avstrijske republike.

Ob koncu tedna se je sestal Zavezniški svet pod predsedstvom francoskega visokega komisarja, generala Bethouarta.

Britansko upravo je zastopal generalni poročnik Galloway, ameriško general Keyes in sovjetsko general Kurasov.

Tekom zborovanja so britanski, francoski in ameriški visoki komisar protestirali proti raznim aretacijam, ki so jih izvedli Sovjeti v Avstriji.

General Kurasov je rekel, da so gospo dr. Margareto Ottillinger, državno podtajnico v avstrijskem ministrstvu za načrtno gospodarstvo, aretirale sovjetske oblasti, ker je bila osumljena vohunstva.

V odgovor na očitek generala Gallowaye, da takšno postopanje ogroža stabilnost avstrijske vlade in meče slabo luč na celotno zavezniško upravo, je sovjetski visoki komisar odvrnil, da so za aretiranje odgovorne samo sovjetske oblasti in da to ni noben predmet za razgovore Zavezniškega sveta. Pristavil je, da je sovjetska civilna uprava že odgovorila avstrijskemu zveznemu kanclerju o zadevi aretacije gospe dr. Ottillinger.

Ko je padel tretji veliki očitek v zvezi z aretacijami in izginotjem ljudi s strani ameriškega visokega komisarja, je general Kurasov odvrnil:

»Z namenom, da se prepreči ponovitev sličnih slučajev, predlagam, naj bi nekateri gospodje, ki so tukaj zbrani, dali svojim upravam in agencijam navodila, naj ne uporabljajo avstrijskih uradnikov za dejanja, ki so naperjena proti nekaterim zasedbenim silam v Avstriji.«

Britanski, francoski in ameriški visoki komisar so kategorično zavrnili trditve generala Kurasova. General Keyes je dejal, če ima sovjetska uprava kakršnokoli pritožbo, naj jo predloži Zaveznišemu svetu, ki bo proučil, ali je utemeljena ali ne.

NEMČIJA

Ob koncu tedna je gospodarsko življenje v zapadni Nemčiji popolnoma zastalo, ko je okrog 10,000.000 delavcev pričelo s štiriindvajseturno stavko kot protest proti visokim cenam.

Stavko, ki je predvidoma stala 200 milijonov nemških mark, so zapovedale Zveze sindikatov v Bi-coni. Železnice, bolnice in druge javne naprave so bile izpraznjene že poprej in nemški voditelji sindikalnih udruženj so prepovedali delavcem prirejanje demonstrativnih zborovanj.

Zavezniška vojaška vlada ni ukrenila ničesar proti temu, ker smatra te stavke za notranjo zadevo, katero morajo urediti Nemci sami.

Stavka je zajela vse rudnike, tovarne in mnogo uradov v britanski coni. V Porurju je popolnoma zastala težka industrija. Trgovine z živili pa so kljub vsemu ostale odprte.

Bavarska zveza sindikatov je pozvala k nadaljevanju stavke, dokler ne bodo izpolnjene njene zahteve.

Radio Berlin je sporočil, da se hamburški pristaniški delavci niso soudeležili stavke, toda v Bremenu so se delavci zoperstavili, da bi raztovorili parnike.

Profesor Ludwig Erhard, direktor gospodarske uprave v Bi-coni je govoril po radiju v Frankfurtu ter ostro obsojal te stavke, ki ne vodijo do izboljšanja, temveč samo do poslabšanja že itak težavnega položaja v Nemčiji.

Britanska in ameriška vojaška vlada sta objavili zakon za »začasno reorganizacijo« premogovne in kovinarske industrije v Zapadni Nemčiji. Premogovno in kovinarsko industrijo bo vodila družba dvanajstih nemških članov, ki jih bodo postavili vojaški guvernerji v sporazumu z nemškimi oblastmi.

Drobne novice

V čast pokojnemu ameriškemu predsedniku Rooseveltu so v Westminsterski opatiji v Londonu odkrili spominsko ploščo. Pri odkritju so bili navzoči gospa Roosevelt, angleški ministrski predsednik Attlee, ki je vodil odkritje in gospod Winston Churchill. Plošča ima napis: »V časten spomin Franklinu Delanu Rooseveltu, 1882—1945, zvestemu prijatelju svobode in Britanije, ki je bil štirikrat predsednik Združenih držav.«

*

Odbor društva »Gibanje za evropsko federacijo« je ob svojem drugem kongresu v Rimu predlagal izvolitev evropske skupščine, ki bi osnovala enotno evropsko ustavo. Kongres je določil, da bodo postavili posebni pododbor, ki bo proučil to vprašanje.

*

Sedem oseb je bilo ubitih in 34 ranjenih, ko je prišlo do največje eksplozije, ki je kdaj pretresla Kairo. Eksplodirala je zaloga dinamita ter pognala neko tiskarno v zrak.

*

General Franco se nadeja, da bo dobil posojilo v znesku 200,000.000 dolarjev od Združenih držav ter s tem obnovil in izboljšal špansko industrijo. General Franco je tudi izjavil, da spričo »opozicije političnh skupin v vladah narodov, ki so sprejeli Marshallov načrt« Španija ne želi sodelovati pri evropskem obnovitvenem načrtu.

*

Marshall je zanikal, da se bi bil odločil podati ostavko. Pristavil je, da bi nikdar ne napravil tega koraka, ne da bi se poprej posvetoval s predsednikom Združenih držav, da pa do sedaj še nista vodila nobenih tozadevnih razgovorov.

Porurje

Ta največja industrijska dežela v Evropi ,eno samo ogromno nakopičenje tovarn, je bila ponos Nemčije in njena gospodarska podlaga. Bilo pa je Porurje tudi tisti vir, odkoder so Nemci dvakrat ustvarili največjo vojno silo v Evropi. Porurje je dalo tiste predpogoje za vojne in v teh so Francozi največ utrpeli. Razumljivo je zatorej, če Francozi z upravičeno skrbjo opazujejo vse, kar je v zvezi s Porurjem in njega obnovo. Ko so Američani ustavili nadaljnje demontiranje tovarn, so se začuli prvi glasovi nezadovoljstva v Parizu. Toda dokler so bili ti tovarniški koncerni pod zavezniško upravo, se Francozi niso preveč razburjali. Danes se je položaj spremenil.

»Po londonskem komunikeju z dne 11. novembra sta ameriška in angleška vlada izdelali nov statut za rudnike in topilnice v Porurju. Ta statut predvideva prepustitev uprave rudarstva in industrije Nemcem. Bodoča vlada Zapadne Nemčije pa bi pozneje določila dokončno lastništvo in upravo. Ta vlada bi potem odločila, ali bo Porurje podržavljeno ali v privatnih rokah ali pa v skupnih. Na vsak način pa bi to pomenilo, da bo v nemških rokah in ne pod mednarodnim nadzorstvom, kakor to zahtevajo Francozi. Francoski zunanji minister Robert Schuman je proti statutu, ki je bil izdelan in sprejet brez vednosti francoske vlade, vložil protest.

Kateri nagibi so angleško in ameriško vlado privedli do teh sklepov?

Da se je že zdavnaj pokazala potreba po reorganizaciji celotne industrije v angloameriški coni, je bilo jasno. Ko je bil gospodarski svet pred enim letom razpisal anketo strokovnjakov v tem vprašanju, se je izkazalo, da je razbitje kartelov škodovalo produkciji. Po eni strani so nemški delavci dobivali vtis, da delajo za tujce. Po drugi strani pa so se stroški pridobivanja in cene dvignile prav v trenutku, ko je bilo treba konkurirati na svetovnem trgu. Ameriški tehnični strokovnjaki so prišli do istih zaključkov. Nova organizacija naj torej računa s tem dejstvom in naj obenem prepreči, da bi se vrnili na površje kapitalisti, ki so podpirali Hitlerja.

Ta statut jemlje v poštev štiriindvajset koncernov, ki predstavljajo 80% vse industrije. Te koncerne bi potem vojaška vlada dala v začasno upravo nemškim osebam, katere bi ona določila. Naj navedem imena nekaterih glavnih trustov: Vereinigte Stahlwerke, Klöckner, Krupp, Thyssen, Stinnes in drugi. Ti bi potem osnovali nove družbe, katerih delnice pa bi ostale v rokah vojaških vlad tako dolgo, dokler ne bi bila osnovana trajna nemška vlada, ki bi potem dokončno določila lastnike. Osnovna misel statuta je torej: prepustiti odgovornost za produkcijo Nemcem samim, njih najvišja upravna oblast bi pozneje kot lastnik razpolagala s to narodno imovino. Načrte o mednarodnem nadzorstvu nad Porurjem so s tem uradno opustili. Če stopi statut v veljavo, bi se po njem vsaka industrijska družba mogla po lastnem preudarku vezati ali spojiti s poljubno rudniško družbo. Na ta način bi nastale velike finančne družbe, ki bi utegnile predstavljati nekake monopolistične družbe.«

Tako pojasnjuje statut o Porurju pariški časopis »Le monde«. Drugi, levičarski časopisi seveda pišejo ostro proti, najodločnejši nasprotniki so socialisti okrog Leona Bluma. Zaenkrat je mogoče le reči, da je tokrat prvič po končani vojni in po letih sodelovanja med zapadnimi zavezniki prišlo do globokega nesporazuma. Osnovno vprašanje Porurja leži seveda v sledečem: dati Zapadni Nemčiji možnost, da se gospodarsko sama razvija in se postavi na noge. Brez Porurja je to danes praktično nemogoče. Prav tako pa je tudi res, da je jako tvegano dati Nemcem v roke njih težko industrijo že po treh letih po končani vojni, ko dežela in narod še nista dovolj prevzgojena v demokratičnem duhu. Nedvomno je k temu koraku Angleže in Amerikance pripravil tudi politični položaj v Evropi, saj je njihov načrt — iz zapadnoevropskih držav napraviti močno gospodarsko in vojaško skupnost, brez Nemcev skoraj neizvedljiv. Prav tako in še manj pa brez Francozov.

Zdaj bodo torej verjetno prizadevanja šla za tem, Francoze kako potolažiti, zaenkrat pa se ti počutijo nekako zapostavljene in izdane. To pričajo tudi številni članki v njih vodilnih listih, kjer obujajo spomine na strahotna opustošenja za časa invazijskih nemških bojev in pa na velike junaške žrtve, ki jih je francoski narod doprinesel k zmagi. Zato so s toliko večjo skrbjo in nezaupanjem Francozi sprejeli vest o novi organizaciji Porurja, ker je njihova lastna industrija ohromljena vsled večnih stavk.

F. P.

(Nadaljevanje s 1. strani.)

drugega, tretjega in tako do sedmega, ki sicer še ni zakon, ampak le zakonski osnutek. Čakali in upali smo, da bo sedmi zakon končno le uredil vprašanje zadrug. Pojasnilo k temu sedmemu zakonu pa vsebuje pripombo, da ta zakon ne velja za 16 spojenih zadrug na Koroškem. Šestnajst zadrug imamo, katerih premoženje je združeno z nemško zadrugo. To so naše največje in premožnejše zadruge, brez katerih ni misliti, da bi se naša zadružna zveza mogla vzdrževati. Med temi zadrugami so posojilnice: Celovec, Velikovec, Pliberk, Šmihel pri Pliberku, Doberla vas, Podravlje in druge. Iskrico upanja nam je sicer puščala opazka ob koncu tega sedmega zakona, češ da bodo izdali še osmi zakon. Nejevolja je bila velika, vsi smo bili ogorčeni, da nekateri trdijo: »Na Koroškem je popravljena vsa škoda, zadruge so zopet vzpostavljene, premoženje je vrnjeno«, ker temu še daleč ni tako. Razmere so še vedno v popolnem neredu.

Zakaj se je ureditev tega vprašanja tako zavlačevala? Vladni krogi so se baje bali, da se bodo nepoklicani krogi polastili zadružništva in ga zlorabili v svoje namene in zato niso marali sklepati izjemnih zakonov v prilog posojilnicam. Zatrjevali so, da bi bilo vprašanje že davno urejeno, če ne bi odložila poverjeništva prva dva, od deželne vlade imenovana komisarja. Oba vladna komisarja sta odstopila, ker so jima očitali, da zadržujeta rešitev zadeve in da bo Zadružna zveza uredila zadevo sama. Vprašala sta pri trgovskem sodišču, kakšno pravico ima komisar, pa so jima odgovorili: nobene druge, kakor voditi posojilnično gospodarstvo. Komisarjem niso priznali pravic in zato sta odstopila.

Dne 10. novembra t. l. je prišlo sporočilo iz poluradnih krogov, da bodo posojilnično vprašanje uredili v kratkem času in da bo lastnina vrnjena posojilnicam, ker je obljuba, ki jo je dala deželna vlada, upravičena. Zadeva bo verjetno do konca januarja urejena. Vlada sedaj ne vidi več posebne nevarnosti in upa, da ne bo nobena stranka nasprotovala pripravljenemu zakonu.

Slovenski koroški zadružniki bodo to vest gotovo sprejeli z največjim zadoščenjem. Položaj je torej tak, da lahko zopet pričnemo z zadružnim delom, ki naj bo delo miru in sloge, ne pa delo razkroja in prepira!

P.

Nova šola v Brodeh pod Ljubeljem

Res je, da se človek laže uči, če ima glavo na hladnem, toda tako na hladnem, kakor so jo imeli otroci v šoli v Brodeh, je pa le malo preveč. Leta 1945 je bila šola v bojih popolnoma porušena in otroci so se morali preseliti v zasilno šolo v nekdanje župnišče, kjer jim je od vseh strani teklo na glavo in skoraj bi morali sedeti pod dežniki v klopeh, kadar je deževalo. Ker je bilo tako stanje nemogoče, se je deželna vlada odločila postaviti na svoje stroške v Brodeh novo, moderno enorazredno šolsko poslopje, v katerem je prostora za 40 učen-

cev in stanovanje za učitelja. Sedaj obiskuje šolo 22 otrok.

Gradnjo so poverili ing. Trepotcu. Priznati je treba, da je svojo nalogo res dobro rešil, kajti novo šolsko poslopje, ki se danes blešči v soncu s svojimi belimi stenami in zeleno pobarvanimi okni, zgrajeno v domačem slogu, že na zunaj kaže, da je imel g. ing. Trepotec najboljšo voljo in srečno roko, da je postavil lepo, vsem modernim zahtevam odgovarjajoče šolsko poslopje s tekočo vodo in električno razsvetljavo.

Kakor da je Bog prav za ta dan hranil zaloge lepega vremena, tako lepo in toplo je sijalo sonce v nedeljo 14. listopada, ko je bila slovesna blagoslovitev nove šole. Svečanost se je začela ob devetih zjutraj s sv. mašo v domači cerkvi sv. Lenarta v Brodeh. Slavnostno sv. mašo je bral domači gospod župnik Škofič. Po maši se je prebivalstvo, ki je prihitelo od vsepovsod na slovesno blagoslovitev, podalo z domačo godbo na čelu od cerkve proti novemu šolskemu poslopju, da tam sprejme deželnega glavarja g. Wedeniga in druge visoke goste, med katerimi smo opazili: ravnatelja deželnega oddelka prof. dr. Effenbergerja, dr. Kristlerja, šolska nadzornika Scharfa in Justa, vladnega nadsvetnika Pabsta in druge. Plajberški moški zbor jih je sprejel s koroško pesmijo, nakar je domači gospod župan Waldhauser pozdravil zbrane v obeh jezikih. Pri nagovorih so se prireditelji držali načela: če nagovor velja predvsem domačim, potem najprej slovensko in nato nemško, sicer pa obratno. Nato je gospod župnik Škofič blagoslovil novo šolsko poslopje in šolski križ, moški zbor iz Slovenjega Plajberka pa je med blagoslovitvijo zapel pesem: Slava Mariji. Po blagoslovitvi je gospod župnik nagovoril zbrane starše in otroke, najprej v slovenskem, nato v nemškem jeziku:

»Prva učiteljica in vzgojiteljica otroka je domača hiša, posebno mati. Domača hiša pa ne more otroku nuditi popolnega pouka v vseh rečeh, ki jih bo rabil v poznejšem življenju. Zato so starši nekako primorani, otroke pošiljati v šolo. Šola ima torej namen predvsem dopolniti domačo vzgojo. Šola ni samo učiteljišče, njen glavni namen je vzgojitev doraščajoče mladine. Da pa ta svoj namen tudi doseže, mora med domačo hišo in šolo vladati popolna edinost, da domača hiša podpira šolo, šola pa domačo vzgojo. Predvsem mora biti edinost med domačo hišo in šolo glede krščanske vzgoje.

Dobra vzgoja pa brez vere ni mogoča. Zaradi tega se mora smatrati v dobri šoli verski pouk kot prvi in najvažnejši predmet. Če nekateri danes zahtevajo ločitev šole od Cerkve, potem ne mislijo pošteno z našo mladino.

Starši morajo pošiljati otroke redno v šolo. Naravnost pregrešili bi se, ako bi otroke brez vzroka ne pustili v šolo, zlasti še h krščanskemu nauku. Kadar pride otrok domov, ga vprašajte, kako je bilo v šoli, kaj je bil vprašan in kaj se je naučil. Pogovarjajte se radi z otroki o šoli. S tem boste dosegli, da bodo otroci z veseljem pripovedovali, kar so slišali v šoli, vi pa jim boste zbudili veselje do nje in do učenja. Poglejte tudi radi v otrokove zvezke, zanimajte se za otrokov napredek, za njegovo spričevalo. Vpričo otroka povprašajte učitelja, kako se vaš otrok v šoli vede in uči in ga tudi prosite, da naj v vašem imenu in namesto vas skrbi za njega, izročite mu vso oblast nad njim in se mu tudi zahvalite za njegov trud. Navajajte otroke, da bodo učitelja ljubili in mu zaupali. Ob vsaki priliki pohvalite dobrega učitelja. Čimbolj bo otrok učitelja spoštoval ter ljubil, tem raje bo hodil v šolo. Ako otrok potoži, da je bil v šoli kaznovan, morda celo prehudo ali po krivici, se ne smete nikdar vpričo otroka hudovati, ker mu s tem dajete očitno potuho. Zlasti podpirajte veroučitelja svojih otrok.

Tako delajte, starši, podpirajte šolo in sejte z njo vred seme dobrega nauka, zlasti lepega zgleda, jo zalivajte in podpirajte z molitvijo, pa bodite prepričani, da bo rodila stoteren sad.

Vi, otroci, pa ste dobili novo, lepo šolo, svetlo in prostorno. Naj bi ta nova šola vas vabila, da raje pridete v te nove prostore. Vzemite si za vzgled ljubega Jezusa. Saj veste, ko je bil 12 let star, je šel prvič s svojimi starši v Jeruzalem. Vi tudi veste, da je ostal v mestu, ko so minuli prazniki, ter da so se starši sami vrnili. Kaj neki je Jezusa tako zelo pridržalo v mestu Jeruzalemu? Kje so ga našli žalostni starši? Našli so ga v bližini templja, v šoli, kjer je sedel med učitelji, jih poslušal in jih povpraševal. Prav tako radi morate biti tudi vi pri učitelju, prav tako pridno poslušati njegov nauk, ubogati in storiti vse, kar vam zapove. Saj je najlepši okras še tako lepi šoli priden in vbogljiv učenec. Kaj pomaga, če je šola slična palači, če pa otroci niso pridni v njej. V tem slučaju je dragocenejša lesena koča s pridnimi in pobožnimi otroki.

Otroci, v novo šolo bomo stopili ter pripeli križ na steno. Jezus na križu, pomagaj nam, da bomo poslušni učenci in otroci božji ter da bomo nekoč postali možje in žene, ki bodo kaj veljali na tem svetu, pa tudi po smrti.«

Za njim je spregovoril najprej v slovenskem, potem v nemškem jeziku g. deželni

glavar Wedenig, ki je med drugim povedal, da je bilo delo težko in da je nova šola veljala 150.000 Šil., prihodnje leto pa bo tudi Slovenji Plajberk dobil novo šolo, za katero so že prejšnje leto dali na razpolago 25.000 Šil. za nakup primerne hiše. Vse stroške krije deželna vlada in občini šolo podari, ker občina teh stroškov zaradi siromašnih občanov ne zmore. Na koncu se je deželni glavar zahvalil vsem, ki so sodelovali pri gradnji: ing. Trepotcu, vodji deželnega gradbenega oddelka, delavcem in uslužbencem gradbene tvrdke Ogris, mizarskemu podjetju Kollman in drugim tvrdkam.

Zatem je gospod župnik obesil križ na steno, deček in deklica pa sta recitirala slovensko in nemško pesem. Ko so otroci odpeli koroško narodno: »Gor čez izaro«, jih je gospod deželni glavar obdaril in s vsakim posebej spregovoril nekaj besed v slovenskem jeziku.

Po slovesnosti so se vsi navzoči podali na okrepčilo v bližnjo gostilno, kamor jih je povabil gospod deželni glavar.

Gostje so se prijateljsko pogovarjali in prepevali domače pesmi.

Važnejši zgodovinski dnevi v novembru

1. nov. 1918 je vkorakala zmagoslavna srbska vojska v Beograd.

1. nov. 1813 se je rodil v Njeguših v Črni gori Petar Petrovič Njegoš, največji srbski pesnik.

1. nov. 1866 je bila z zakonom ustanovljena »Srbska kraljevska akademija nauka i umetnosti«.

6. nov. 1932 je umrl v Ljubljani pisatelj Rado Murnik.

8. nov. 1620 so bili Čehi premagani na Beli gori. Češke svobode je bilo konec, nekdanje kraljestvo je postalo habsburška provinca.

9. nov. 1456 je bil umorjen v Beogradu Ulrih II., poslednji grof celjski.

11. nov. 1918 so Nemci pristali na pogoje premirja; v Nemčiji je izbruhnila revolucija, cesar Viljem je odšel, oklicali so republiko.

12. nov. 1920 je bila v ital. mestu Rapallo začrtana jugosl.-ital. meja (»Rapallska pogodba«).

13. nov. 1560 se je rodil v Ljubljani Tomaž Hren, škof ljubljanski, pisatelj in katoliški preporoditelj.

13. nov. 1813 se je rodil v Svečah v Rožu Andrej Einspieler, koroški politik, publicist in organizator.

14. nov. 1838 se je rodil v Zagrebu hrvaški pisatelj Avgust Šenoa.

16. nov. 1887 je umrl pesnik in pisatelj Fran Levstik.

19. nov. 1808 se je v Kranju na Gorenjskem rodil Janez Bleiweis, zdravnik in slov. pisatelj, časnikar in politik (: ustanovitelj »Novic«).

19. nov. 1917 je umrl pisatelj Fran Maselj-Podlimbarski.

23. nov. 1852 se je rodil v Krašnji na Gor. pisatelj Fran Maselj-Podlimbarski.

24. nov. 1906 je umrl v Gorici pesnik Simon Gregorčič.

26. nov. 1800 se je rodil na Slomu pri Ponikvi na Štajerskem škof dr. Anton Martin Slomšek, pisatelj in eden največjih slovenskih preporoditeljev in vzgojiteljev.

27. nov. 1865 se je rodil pri Sv. Gregorju nad Sodražico dr. Janez Ev. Krek, eden največjih slovenskih zadružnih preporoditeljev.

29. nov. 1781 je cesar Jožef II. izdal ukaz o razpustu samostanov.

30. nov. 1436 je cesar Sigismund povzdignil celjske grofe v državne kneze.

30. nov. 1806 so se Srbi uprli Turkom pod Karadjordjevičem in zavzeli Beograd.

‚Teden knjige'

V soboto 13. novembra je bila v Celovcu v Domu umetnikov (Künstlerhaus) odprta razstava avstrijskih knjižnih založništev pod imenom »Teden knjige«. Na razstavi razstavljajo založništva iz vse Avstrije in nam dajejo vpogled, kaj vse je po vojni izšlo.

Kratek sprehod po razstavi nam pove, da se je po vojni najbolj razmahnilo leposlovje, ki zajema snov iz najrazličnejših področij. Močno je zastopan tudi poljudnoznanstveni del. Poleg originalnih stvari opazimo tudi, da je izšlo precej prevodov iz svetovne literature in tako imamo v nemščino prestavljenih precej del svetovnoznanih pisateljev, med katerimi je našel mesto znani angleški pisatelj Cronin. Kot zanimivost naj omenimo, da je tudi med mlajšimi slovenskimi pisatelji Ingolič našel mesto in je prestavljen njegov roman »Žeja« poleg starejših pisateljev, kot Ivan Cankar in Ivan Tavčar. Oprema knjig je zelo pestra in živa.

Zelo malo je zastopano znanstvo. Samo medicina je močnejše zastopana. Razstava je sicer lepa, toda premalo pregledna. Obiskovalec bi od razstave imel mnogo več, če bi bile knjige razstavljene po panogah. Tako se pa v tej množini knjig skoraj izgubi.

Razstave se je udeležilo tudi založništvo »Koroške Kronike«, ki je razstavilo prav lepo število slovenskih knjig, ki so po letu 1945 izšle v njenem založništvu.

Vtis celotne razstave je sicer nekoliko skromen, namreč v pripravi in zamislih posameznih tvrtk, drugače pa nam kaže lepo sliko kulturnega dela po drugi svetovni vojni. Razstava je vsekakor zanimiva in priporočamo, da si jo vsakdo, ki ima priliko, tudi ogleda. Razstava bo odprta do vključno sobote 20 t. m.

Bralce »Koroške kronike« opozarjamo, da bomo v prihodnji številki našega lista začeli priobčevati še en podlistek

KAPELŠKI PUNT

To je zgodovinska povest, ki jo je napisal reberški rojak dr. Ožbolt Ilaunig. Dejanje se dogaja v Kapli in na Reberci, posega v zgodovino ženeškega gradu, omenja cerkvico Marije v Trnju in mnogo drugih zanimivih stvari iz kapelškega kraja.

Zgodba sega v čas okrog leta 1785, ko je cesar Jožef II. uvedel cerkvene reforme in prepovedal procesije ter ukazal, da mora kapelški župnik Valentin Prunner sneti plašč z Marijinega kipa v cerkvici Marija v Trnju. V zgodbo je vpletena ljubezen Hribernikove Anke in ženeškega pisarja Roberta, ki je Anko zapeljal, potem pa pustil. Končno ga zadene božja kazen za vse njegove hudobije, tudi za tisto, ko je ukradel prstan Mariji v Trnju in ga podaril svoji ljubici, zviti Mažarjevi Faniki, ki jo tudi zadene božja kazen, da na mestu mrtva obleži. V povesti srečujemo znana imena kakor: Pastirk iz Bele, Grajnar iz Reberce in druga.

Povest je pisana v lahkem domačem slogu, zanimivo in napeto. Začenja se z reberškim žegnanjem.

Skrbite, da ne boste zamudili začetka in da boste potem prebrali vsako nadaljevanje. — Opozorite na naš novi podlistek svoje znance, ki morda nimajo še naročene »Koroške kronike«. Naj to storijo čimprej, da ne bodo zamudili lepega in zanimivega branja!

P. Kr.:

Miklavževi angelčki

Danes priobčujemo zopet kratko otroško igrico, katero bi otroci mogli igrati za Miklavževo. Iz besedila je razvidno, da je v njej tudi nekaj pesmic, ki jih otroci lahko deklamirajo. Ako bi pa kdo od uprizoriteljev želel, da bi otroci te pesmi peli, naj sporoči našemu uredništvu, nakar mu bomo poslali tozadevne note, v katerih je melodija s spremljavo klavirja (harmonike).

V naslednjih številkah bomo priobčili tudi nekaj podobnih igric za božič, v katerih je tudi nekaj pesmic. Po želji pošljemo tudi k tem pesmicam note.

(Angelčki prihajajo na oder. Vsak drži v roki košarico z darovi.)

ANGELČKI:
Cingel, cingel, cin.
Naš gospod prihaja
iz jasnega raja.
Cingel, cingel, cin.
Hišna vrata na stežaj odprite
in naproti mu hitite.
Sveti Miklavž je dober gospod.
Naš gospod prihaja
Njegove roke so polne dobrot.
Cingel, cingel, cin.
iz jasnega raja.
Cingel, cingel, cin.

PRVI ANGEL:
Kako se bo moja Milica razveselila,
ko punčko bo lepo dobila.
(Potegne iz košare punčko.)

PARKELJČEK (se prekopicne na oder):
Oj, le počasi, angelček nevedni!
Kaj? Punčko dal boš Milkici poredni?!,
ki zna tako lepo lagati.

PRVI ANGEL:
Tiho! — Le enkrat Milica se je zlagala,
pa greha davno se je že skesala.
Bogec ji odpustil je in njena mati.

PARKELJČEK (se zvali z odra):
U—u—u—u—u—u—uh!

PRVI ANGEL:
Kdo bi si bil mislil to,
da škratje prisluškujejo,
če mi se menimo.

DRUGI ANGEL:
Naj prisluškujejo,
če ravno hočejo.
A preslepiti se ne damo.
Varovančke pridne imamo.
Svojemu Francku bom dal lepe sani.

TRETJI ANGEL:
Moj Bogdan sabljo vojaško dobi
in kolačke medene tri.

ČETRTI ANGEL:
Marijanici svoji sem čeveljčke izbral.

PETI ANGEL:
Svojemu Ivčku bom hlačke pisane dal.

ŠESTI ANGEL:
Za Metko ubogo lep kožušček imam
in zraven ji prestic sladkornih dodam.

PARKELJČKI (priskačejo v procesiji in pojo):
Bingel, bingel, bong.
Škrati nežno rajajo.
Bingel, bingel, bong.
Iz pekla prihajajo.
Hišna vrata na stežaj odprite,
v shrambe gorke nas spustite.
Mi smo škrateljčki.
Vsak se nas boji.
Bingel, bingel, bong.
Iz pekla prihajamo.
Bingel. bingel, bong.
Angelčkom nagajamo.

PRVI PARKELJ:
No — angelčki miljeni,
vem, da načrte kujete.
Vem, kaj se posvetujete.
Pa nocoj smo mi sklenili,
da vam bomo perutničke polomili.

(Prvemu angelu):
Svoji Milici ne smeš
ničesar dati,
da odvadila se bo lagati.

DRUGI PARKELJ (drugemu angelu):
In Francek nič ne sme dobiti,
dokler ne bode znal moliti.

TRETJI PARKELJ (tretjemu angelu):
Tvoj Bogdan pa je pravi falot.
Po cestah se vlači,
grdo se pači
in zgage dela vsepovsod.

ČETRTI PARKELJ (četrtemu angelu):
Aj — in Marijanica kot raglja klepeče.
Iz nosa ji visijo vedno sveče.
Vsa je umazana in skuštrana.

PETI PARKELJ (petemu angelu):
Tvoj Ivček kamenje rad meče
in junaško se pretepa —
če sneg zapade, pa se kepa.
Šiba leskova ga bode izmodrila
in mu poredneost prepodila.

ŠESTI PARKELJ (šestemu angelu):
In Metka — to vam je lenuh,
ošabnost sama, sam napuh,
V ogledalo celi dan strmi
in šola malo ji diši.

PRVI ANGEL:
Milica se je poboljšala,
skesano se spovedala.
Zdaj čisto dušico ima.

DRUGI ANGEL:
Uči prav pridno Francek se
in zna že vse molitvice.

TRETJI ANGEL:
In Bogdan bo dobil vojaški meč,
ker po cestah se ne klati več.

ČETRTI ANGELČEK:
In moja Marijanica
pridna je postala deklica,
vsako jutro se umije,
da obrazek ji kot sonce sije.

PETI ANGELČEK:
In Ivček šibe ne dobi.
Ne pretepa se že tedne tri.

ŠESTI ANGEL:
Metka davno se je že poboljšala,
nič več ni napuhnjena.

PARKELJNI:
Aj, angelčki miljeni,
vi ste poredneži.
Varovančke svoje radi bi rešili —
a ne boste jih nocoj
iz krempljev nam izvili.

ANGELČKI:
Varovančki naši vsi
zelo so se poboljšali,
zato darove krasne vsak dobi.

PARKELJČKI:
Miklavžu bomo povedali,
da ste ga vi prevarili.

MAJČKEN ANGELČEK (s srebrnim zvončkom v ročici in z ogromnim listom):
Cin ,cin, cin.
Poslušajte, dobri angelčki
in poredni parkeljčki.
Sveti Miklavž naroča mi:
Milica naj punčko dobi.
Francku dajte velike sani!
Bogdanu bridko sabljico
in lepo vojaško puškico.
Marijanici dajte čeveljčke,
Ivčku pa hlačke pisane.
Metka kožušček naj ima.
Vsem pridenite medena kolača dva.
(Ko prebere, zgrne list.)

ANGELČKI (veselo):
Parkeljčki, zdaj pa le proč od nas!
Nastopil za nas je veseli čas.
Otročki so se poboljšali.
Miklavž jim zdaj milost deli.
Hojli, hojli, hojli.

PARKELJČKI (se prekucnejo in izginejo z odra):
U—u—u—u—u—u—uh!

ANGELČKI (zarajajo):
Cingel, cingel, cin.
Naš gospod prihaja.
iz jasnega raja.
Cingel, cingel, cin.
Hišna vrata na stežaj odprite
in naproti mu hitite!
Cingel, cingel, cin ..

(Oder zažari v jasni luči. Sv. Miklavž nastopi s sijajnim spremstvom.)

Leopold Turšič:

Njiva

Pride pomlad in kmet se ji čudi:
Gozdi šumijo pesem mogočno,
zemlja ogrinja si haljo poročno —
»Daj, zazeleni, njivica moja!...«

Pride poletje, upanje raste:
Kakor nevesta v blažene čase
v zlatem nakitu njiva smehlja se —
»Ah, le smehljaj se, njivica moja!...«

Pride jesen, šibi se v bogastvu:
Zlati nakit svoj njiva vračuje
upniku kmetu, kmet se raduje —
»Lezi k počitku, njivica moja!...«

Zima potrka, dobro je kmetu:
V biserih streha žari mu domača,
z mize ga vabi bela pogača —
»Hvala ti, hvala, njivica moja!...«

M. JAKOPIČ:

Na mitnici

V tistih dobrih časih, ko mleko še ni bilo na nakaznice in ko nam je bil izraz »pošneto« še popolnoma tuj, se je v ranih jutrih pomikala vrsta mlekaric s polnimi vozički proti ljubljanskemu mestu. Natovorjeni so bili z vsem, kar mestne gospodinje rabijo, manjkal je verjetno samo fižol, ki so se ga mestjani najbolj otepali. Nekoč mi je mati pripovedovala, da je stala celo dopoldne na trgu, da bi prodala nekaj kilogramčkov fižola, in ob dvanajstih, ko bi morala biti že zdavnaj doma, jo je blagohotno poučila neka mestna gospa, naj fižol kmetje sami jedó, ker so vedno na svežem zraku. To so si naše mamice dobro zapomnile in posebno prav jim je prišlo med vojno, ko so se milostljive same ponižale priti na kmete in so imele večkrat čast fižol le od daleč »vohati«.

Naše mlekarice niso hodile vsaka zase, kaj še, vsaj po tri vštric, tako da je moral šofer mestnega avtobusa vedno paziti, da se ni kdaj preveč »pritisnil«, pa ne mlekaric, ampak vozička in da ni razlil žlahtne vsebine. Prepričan sem, da bi že zdavnaj obrabil trobento, da ni debeli sprevodnik Korl tako vneto cvet naših posavskih deklet zmerjal z babami in z enako »spodobnimi« izrazi, če so te preveč kazale svojo vsemogočnost in oblastnost na cesti. One mu odgovore sicer niso ostale dolžne, marsikatera ga je celo lepo poučila, da se je verjetno zmotil in da je mislil ozmerjati »babe« pri kozolcih, ker one drugih bab ne poznajo. Korl pa je samo pisano gledal in rentačil in sreča to, da je bila njegova torba vedno polna denarja, kajti drugače bi bila kaj pripravna, da bi jo dobila katera od mlekaric v glavo.

Nobena skrivnost tudi ni bila, da se mlekaricam jezički mnogo hitreje vrtijo kakor pa kolesa vozičkov. Tega si jaz nisem zmislil in zato se tudi ne upam trditi, ker vem, da bi me ob prvem svidenju »toplo nagradile« in me že naučile kozjih molitvic, če se ne bi zgodilo celo kaj takega, kar je doživel za svoje zvesto poslovanje mitničar Joža. Zato bom ostal kar lepo nevtralen, saj to je danes moderno, jaz pa itak hočem biti moderen. Res, da še ne nosim dolgega ženskega krila kot današnje moderne ženske, pač pa bi to toplo priporočil našim mlekaricam, če bi seveda danes še vozile mleko v mesto. To pa so baje prenehale iz same jeze, ker je oblast ukinila mitnice. Zakaj bi bilo to potrebno? Mogle bi namreč, prav vsak dan res temeljito pomesti Dunajsko cesto, ker se mi zdi, da je za tako delo ženska veliko bolj priročna kot pa cestni pometač, ki je ponavadi že v letih, ko nastopi službo, kaj šele, ko jo dokonča. Ali ni tako?

Pa se vrnimo k mlekaricam! Reza in Špela, znani po vsej lepi okolici kot res solidni mekarici in tudi na glasu, da sta ukanili že marsikaterega mitničarja, če je bilo ravno treba, sta vneto potiskali svoje vozičke proti mestu. Ker seveda nista molčali — kako neki, ko pa je bilo toliko novic — je čas hitro mineval in naenkrat sta bili v bližini mitnice. Mitnice nista mogli niti opaziti, ker je bila zavita v pravo posavsko meglo, ki se gotovo more kosati z londonsko. In zato nič čudnega, če sta naši znanki hišico popolnoma prezrli. Velika res ni bila, toliko pa že, da so mogli spraviti notri ves denar, kar se ga je preko dneva nabralo. Zvečer pa so ga itak vozili v mesto, nositi ga menda niso mogli, ker ga je bilo preveč. Vsaj tako so zlobni jeziki trdili. Preko dneva pa so ga imeli v velikih sodih pod tehtnico, ki je zvesto molčala o zakopanih zakladih.

»No, mamici, kam pa tako hitro?«

Glej ga zijala! Pred njima je stal mitničar Joža, ki so ga naše znanke nazivale najraje kar »gazda«. To pa seveda le med seboj. Ime si je prislužil na ta način, ker je vsakega, ki je vozil lačnim mestjanom v mesto, zaklical nekako takole: No, gazda, kaj pa imaš dobrega? Tako si je prislužil ime in sedaj — Bog pomagaj! Kot rečeno, naš gazda ni bil ravno preveč natančen: par kilogramov več ali manj, to ga ni dosti motilo. Vedno je zaračunal dva dinarja. Danes pa je verjetno vstal z levo nogo, ali pa mu je celo njegova žena, za katero so trdili, da nima dosti manj od centa, stopila na prst, zato je bil Joža danes nekoliko uraden.

»Pa nismo že na mitnici,« se oglasi Reza.

»Da, prav tam,« odgovori namesto Špele Joža in stegne svoje roke proti vozičkoma.

»Saj ni nič posebnega. Kot ponavadi,« je dejala Špela in že molila nekaj drobiža možu postave pod nos.

»Kar malo potrpljenja. Bomo takoj gotovi, morda pa še toliko ne bo,« je zategnil Joža. In že je vtaknil svoje dolge prste v skrite zaklade na vozičku. Oči so mu poredno mežikale, da ne rečem celo hudobno.

»Tukaj je nekaj korenčka, nekaj peteršiljčka in kolerabic.«

»Manjka samo še kos telečje zadnjice, pa bi bilo kar izvrstno kosilce,« odvrne Joža nasajeno.

Jezno ga je gledala Reza, rekla pa ni nobene. Le mudilo se ji je zelo.

»Tukaj bo pa mleko, kaži?«

»Seveda, kaj pa drugega!«

Glej ga spaka, že je začel vtikati svoj nos celo v mlekarske posode in jih odpirati kar po vrsti. Koj v drugi je našel mesto mleka lepo število jajc.

»No, mamica, od kdaj pa pri vas molzejo krave kurja jajčka? To morajo biti pa res posebne pasme, ali ne?«

Špela je začela mencati. Uporabila je vso svojo zgovornost, da bi možu postave dokazala, da je doma le zamenjala posode in da je namesto mleka vzela posodo z jajci. Joža ji je jačka drago zaračunal, precej preko običajna dva dinarja. Špela se je na vso moč upirala in besedna borba je bila vse hujša kot sedaj pred UNO. Končno je mitničar Špeli velel, naj jačka pusti na mitnici in nazaj grede jih bo zopet dobila.

Sedaj pa je bilo Špeli dovolj. Zagrabila je posodo z jajci in jo treščila naravnost na častitljivo plešo nasprotniku. »Tu jih imaš, pa jih požri!«

In res. Špelina grožnja bi se kmalu do pičice izpolnila. Jajčna vsebina se je možu svetlikala na pleši in lezla z vso naglico naravnost po obrazu in v usta. Zgledal je kakor polita kokoš, ki ne more letati.

Kako sta potem zadevo poračunala, ali je moral Joža jajca plačati, ali ne, ne vem. Slišal sem samo, da je Joževa žena poslala obleko z jajčnimi sledovi kar lepo Špeli na Posavje s prošnjo — kakšna je bila ta prošnja si lahko sami mislite —, naj svoj greh popravi.

Mitničar Joža pa je kmalu potem izginil iz našega konca. Po vsej verjetnosti so mu predstojniki svetovali, naj jo mahne raje na drug konec mesta in sicer na bizoviški, ker bi ob podobnem slučaju greh bil lepše izpran.

Pomlad na grobovih

Vrnila se danes je cvetna pomlad
za praznik na drage grobove,
skrivnostna poslanka z nebeških livad
se sklanja nad tihe domove.

Prinesla je cvetja pokojnim za god,
po križih razpenja zelenje;
med venci pa lučke gorijo povsod —
spomini na večno življenje.

Z grobišč je izginila groza in smrt,
na njih se smehljajo cvetlice,
ves kraj žalovanja zdaj božji je vrt,
molčeče gomile — gredice.

Le listje tam zunaj otožno šumi,
šepeče še zadnje pozdrave.
Iz časnosti v večnost pogled mi kipi
in misli hitijo v daljave...

V neskončnost za rajne, ki v Bogu žive,
v molitvi se dviga mi duša,
z umrlimi se pogovarja srce
in blaženstva srečo okuša.

Limbarski

Za naše gospodarje

Ravnanje s hlevskim gnojem

Zadnjič smo govorili o ravnanju z gnojem na splošno. Danes pa se hočemo pogovoriti o dveh glavnih načinih, s pomočjo katerih dosežemo zelo dober gnoj.

a) Namakanje.

Če je v gnoju preveč stelje, mora biti dobro ovlažen, predno ga začnemo nakladati na kupe za godenje. Namakanje gnoja se izvaja na ta način, da napravimo v bližini gnojišča cementno jamo ali korito za gnojnico ali gnojno vodo. V njej namočimo slamnat gnoj, predno ga naložimo na kupe, da preprečimo prehitro ugretje in omogočimo enakomerno godenje. Ta pripomoček izboljša torej ravnanje z gnojem, pospešuje pravilno kipenje in prepreči izgubo hranilnih snovi. Tako namočeni gnoj pridobi prav znatno na svoji vrednosti.

b) Pokrivanje z ilovico

V kupe ali stebre zloženi gnoj zavarujemo še bolje, če ga pokrijemo s tekočo ilovico ali ilovnato kašo, ki jo s posebno brizgalno nabrizgamo po vrhu in ob strani kupa. Tako je ves kup obdan s plastjo mokre ilovice, ki prepreči dostop zraka in izpuhtevanje amonijaka. Praktično se to izvaja na ta način, da se blizu gnojišča za napravo ilovnate kaše izkoplje jama, v katero navozimo vode in ilovice. Ko je kup gnoja gotov, ga obrizgamo z ilovico. Ko se ta osuši in razpoka, ponovimo to delo, da ostane gnoj vedno zavarovan pred zunanjimi vplivi. Za tako ravnanje z gnojem je pa potrebna posebna brizgalna, ki enakomerno obda gnoj s tanko plastjo ilovice. Na sličen način postopajo Kitajci s svojimi kompostnimi kupi, ki jih pa ne obrizgajo, temveč obmečejo z ilovico.

Tudi ta postopek znatno izboljša kakovost gnoja pri godenju. Da si prihranimo brizgalno, lahko ilovnato kašo tudi kar namečemo na gnojni kup slično kakor omet na zid.

To so torej postopki, ki se dandanes uporabljajo v modernem kmetijstvu zaradi čim boljše ohranitve gnojilne vrednosti hlevskega gnoja. Kateri izmed njih je za praktično uporabo v naših kmetijskih razmerah najprikladnejši, pa je odvisno od položaja in stanja kmetije.

Gnojilna vrednost različnih vrst gnoja

Kateri opisanih načinov da najboljši gnoj, nam pove naslednji poskus, ki je bil izveden na nekem veleposestvu.

Na tem posestvu so hlevski gnoj vsak dan stehtali in ga razdelili v tri enake kupe po 450 stotov. Na prvem kupu so gnoj vsak dan razgrnili po gnojišču in ga stlačili, kakor se je dosedaj navadno delalo pri umnem ravnanju z gnojem. Kup je dosegel višino 1.75 m. Drugega so zlagali na polovico gnojišča, ga stlačili in nagomilili 3 m visoko. Tretji del gnoja so uporabili za vroče godenje, kakor se napravlja žlahtni gnoj; zlagali so ga torej na manjše kupe, ga šele po treh dneh stlačili in dosegli 3.75 m visoke stebraste kupe. Po štirimesečnem ležanju so gnoj iz vseh treh kupov znova stehtali, kemično preiskali ter ugotovili izgubo. Prvi kup je izgubil na teži 36% in gnoj je vseboval le 0.43% dušika, drugi kup je izgubil na teži 27% in vseboval 0.57% dušika, tretji kup pa je izgubil le 21% svoje teže in njegov žlahtni gnoj je imel 0.60% dušika.

Vse tri načine smatramo za pravilno ravnanje s hlevskim gnojem in vendar je med njimi precejšnja razlika v gnojilni vrednosti uležanega gnoja. Najboljši gnoj izkazuje le eno petino izgube na teži, najslabši pa skoro dve petini. Izguba na dušiku pa znaša pri najslabšem eno tretjino več kot pri najboljšem. Kako velike morajo biti šele izgube pri slabem ravnanju z gnojem, ki je pri nas še precej razširjeno, si lahko vsak sam predstavlja.

Zelo poučen nauk nam nudi tudi drugi način ravnanja, pri katerem je bil gnoj zložen le na polovico površine prvega. Vzlic temu se je glede svoje vrednosti znatno približal žlahtnemu gnoju. Iz tega sledi, da se da doseči visokovreden gnoj tudi brez posebnih dragih priprav in sitnega dela.

Za naše razmere najpripravnejši način

Vsak kmet, vsak bajtar, ki ima par repov v hlevu, si lahko na preprost način, ki ga ne stane nič več dela kakor dosedaj, pripravi visokovreden gnoj, ki glede gnojilne vrednosti ne bo mnogo zaostajal za žlahtnim gnojem. Gnoj se enostavno spravi vsak dan sproti iz hleva na gnojišče, tamkaj zloži na čim manjši prostor (1 do 4 m², kolikor je pač živine) in dobro stlači. Ko je kup dosegel višino 1—1½ m, ga pokrijemo z zemljo, tik njega pa začnemo zlagati nov kup do enake višine, potem tretji in četrti. Ko so ti štirje gotovi, začnemo gnoj nalagati ponovno na prvi kup do 2 m visoko, enako na drugi, tretji in četrti. Ob koncu izravnamo vrhnjo plast ter jo pokrijemo z zemljo. Zunanje stene gnojnih kupov pokrijemo s smrečjem, s slamo ali drugo steljo, da preprečimo osuševanje gnoja in izpuhtevanje amonijaka. Tako je kup napravljen in potem pustimo gnoj goditi. Nadaljnje živalske odpadke odkladamo na drug prostor slično kakor smo to delali pri prvem kupu.

Marsikdo bo vprašal, čemu taka skrb za gnoj, ko imajo pridelki itak slabo ceno? Res je, da kmet ne dobi toliko za svoje pridelke, da bi mu bil trud poplačan. Toda vzlic temu mora skušati doseči iz svoje zemlje čim več, da si pridela vsaj živež. Nikdar se ni slabo kmetovanje huje maščevalo kot dandanes ,ko kmet nima niti denarja in tudi ne več niti toliko kredita, da bi si nabavil življenjske potrebščine. Zato je primoran čim več izvleči iz zemlje, da ga še prehranjuje. Zemlja pa mu bo dala, če ji bo tudi on vračal, kar ji gre. Čim boljši bo gnoj, tem boljši bo tudi pridelek! Zato pa mora pameten gospodar skrbeti, da dobi čim več in čim boljšega hlevskega gnoja, kajti vprav gnoj je temelj uspešnega kmetovanja.

Sadje in njegova uporaba

V naših krajih rastó 4 sadna plemena: pečkato, koščičasto, lupinasto in jagodičasto. K pečkatemu sadju prištevamo: jabolka, hruške in kutine. H koščičastemu sadju spadajo: češnje, višnje, slive, češplje, mirabele, marelice in breskve. Lupinasto sadje so: orehi, lešniki, kostanj. Jagodičasto sadje je: ribez, maline, robidnice, vrtne jagode.

Zrelo sadje ima sedem glavnih sestavin: vodo, sladkor, kislino, črešlovino, beljakovino, rudninske snovi in staničnino. Zelo važni so pa tudi vitamini, katere ima vsako sadje takoj po zoritvi, seveda surovo. Najvažnejša sestavina je sladkor, ki poveča njegovo hranilno vrednost. Kislina varuje sadje, da se prehitro ne pokvari in mu daje rezek in osvežujoč okus. Črešlovina se občuti v nezrelem sadju in pa v nekaterih hruškah in jabolkih.

Sadje se razmeroma hitro pokvari. Pretvorbo organskih snovi tvorijo majhna živa bitja — mikrobi, plesni, kvasnice in bakterije. Da pa sadje dalj časa ohranimo, ga konserviramo. Sadje spravljamo z drevja, ko je zrelo, to je tedaj, ko so plodovi razviti do tolike popolnosti, da pridejo vse dobre lastnosti do veljave. Pri nekaterih vrstah je ta razvoj dokončan na drevesu, pri drugih pa šele pozneje v shrambi. Zato govorimo o zrelosti na drevesu in v shrambi. Glede na čas, ko je sadje zrelo za uživanje, ga delimo v: poletno, jesensko in zimsko sadje. Poletno in jesensko sadje (koščičasto) dozori na drevesu, ko začno zdravi plodovi odpadati. Zimska jabolka pustimo čim dalje na drevesu, ker si s tem zagotovimo sočnost, dober okus in najdaljšo trpežnost. Slana jim prav nič ne škoduje.

Sadje spravljamo vedno le v lepem, suhem vremenu, ker mokro shranjeno se jako rado pokvari. S sadjem moramo tudi pravilno ravnati. Roka je najboljši obiralnik. Kar pa ne dosežemo z rokami, si pomagamo z raznimi obiralniki. Vsak sad mora imeti pecelj, ker drugače nastane v tisti jamici rana. Sadja ne smemo pretresati iz ene posode v drugo, ampak ga vedno le prelagamo.

Če sadja takoj ne prodamo, ga shranimo za poznejšo prodajo ali za domačo uporabo. Najboljša shramba za sadje je primerna klet in tudi vsak prostor, ki ima sledeče lastnosti: enakomerno toplino, jeseni ne preko 10° C, pozimi ne pod 2° C. Shramba mora imeti določeno vlažnost. Prevlažna shramba pospešuje gnitje, v presuhi shrambi pa sadje vene in izgubi lepo zunanjost. Za stanovitnost sadja je potreben vedno čist in svež zrak. Vsaka shramba naj bo bolj temna ali pa sadje zakrito.

Uporaba sadja je v gospodarstvu in gospodinjstvu jako različna. Vsaka gospodinja naj si v jeseni preskrbi dosti sadja, da ga bo imela v zimskih mesecih na razpolago. Ker se pa sadje rado pokvari, zato ga že od nekdaj predelavajo v razne izdelke. Iz njega izdelujejo sadne konserve, sadno vino, sadni kis in brezalkoholne pijače.

Najcenejše in najpotrebnejše konserviranje sadja je sušenje. Sušenje sadja ni nič drugega kakor izparivanje vode iz njega s pomočjo sončne ali umetne (ognjene) toplote. Izparivanje se vrši tem hitreje, čim bolj je zrak suh, čim toplejši je zrak in čim živahnejši je prepih. Prvotno so ljudje sušili sadje na soncu, nekatere gospodinje pa ga suše v krušni peči. Ker pa štedilnik izpodriva častitljivo peč, moramo dobiti primerno nadomestilo. Iz štirih deščic, po 1½ cm debelih, 5—6 cm širokih, zbijemo štirioglat obod, 40—60 cm dolg in 30—40 cm širok. Na dnu pribijemo počez 1 cm debele deščice ½ cm narazen. Take lese naložimo drugo vrh druge na štedilnik ali na pečico. Da se pa spodnja stran ne zažge, podložimo opeko.

Izmed izdelkov iz sadnega mesa imenujemo v prvi vrsti mezge. Te sadne konserve so pri nas malo razširjene, dasi so najbolj poceni in se lahko pripravljajo v najskromnejšem gospodinjstvu. Mezgo dobimo na ta način, da sadje kuhamo ali parimo tako dolgo, da se zmehča ali razpade, potem ga navadno pretlačimo in gosto vkuhamo. Navadno mezgam ne dodajamo sladkorja, vendar lahko glede tega ravnamo popolnoma po okusu, brez posebnih priprav in stroškov, zlasti v dobrih letinah, če je dovolj sadja. Na Češkem in po balkanskih deželah je izdelovanje mezge obširna obrt, mnogo tega blaga izvažajo na vse strani. Trpežnost dosežemo z razgrevanjem in gostim vkuhavanjem in pa da izdelek primerno shranimo. Za vse to pa ni treba posebnih naprav. Pri vsakem gospodinjstvu je gotovo kak kotiček in razne priprave in orodje, ki je itak potrebno vsaki kuhinji. Kjer je v kuhinji večji kotel, ga predvsem lahko uporabimo pri napravi sadne mezge. Če imamo tak kotel, ni treba sadja kuhati, ampak ga samo varimo toliko časa, da je popolnoma mehko. Parjeno sadje dá boljši izdelek nego kuhano. Najboljšo mezgo naredimo iz jabolk in češpelj.

Tu moramo omeniti, da za vkuhavanje ali parjenje sadja ni porabna vsaka posoda. Najboljši so bakreni kotli, ki so znotraj prevlečeni s kositrom (cinom). Tudi čisti baker je dober, a ga moramo vedno snažiti, da se sveti. Tudi ne smemo v njem puščati razkuhanega sadja dalje časa. Navadno emajlirano posodo lahko tudi uporabljamo za bolj redke izdelke. Nikdar pa ne smemo niti pariti, niti mezge vkuhavati v posodi, ki je znotraj pocinkana, ker cink se v sadni kislini raztopi in daje izdelku tako zopern okus, da ni za rabo in je tudi zdravju škodljiv.

Kmetijska posvetovalnica

ZATIRANJE PODGAN V ŽITNICI. K. M. N. — Sedaj v jeseni so že začele podgane seliti v žitnico. Že prejšnja leta ste preizkušali razna sredstva, pa so bila večinoma brez uspeha. Radi bi zvedeli za zanesljivo sredstvo, s katerim bi te škodljivce zatrli. — Podgane v žitnicah ni tako lahko zatreti, ker imajo povsod dosti hrane. Zadelati je treba vse luknje in skušati preprečiti, da ne pridejo v te prostore. Okna je dobro zamrežiti, vse špranje, skozi katere bi se te glodavke lahko prigrizle, zatakniti s kosi stekla ali zaliti s cementom. Nastaviti strupe ali pasti v žitnici je navadno brez uspeha, ker je živeža povsod dovolj. Pač pa je uspešna dobra mačka, ki jo zvečer zaklenete v žitnico. Četudi ni vsaka mačka kos podganam, vendar jih njen vonj kmalu prežene iz tega prostora.

KAKO HRANITI KROMPIR, KI GNIJE. S. P. V. — Letos ste pridelali precej krompirja, toda med njim je mnogo nagnitega, oziroma na koncu počrnelega. Bojite se, da bo čez zimo v kleti ves pognil, zato bi radi vedeli, kako bi se ohranil nepokvarjen do spomladi. — Odgovor na to vprašanje ni tako enostaven, kajti če je gniloba razvita že v notranjosti krompirja, tedaj je ne morete preprečiti z nobenim sredstvom. Letos je bilo pač tako mokrotno leto, da je gnil krompir že v zemlji in bo gnil še nadalje v kleteh in zasipnicah, ker ima pač klice gnilobe že v notranjosti. Nekoliko bi se gniloba omilila, če postopate na sledeči način: Krompir spravite na zračen prostor tako dolgo, dokler ne pritisne mraz, toda ne izpod tri stopinje pod ničlo. Krompir ne sme zmrzniti, ampak se le dodobra osušiti. Potem ga še enkrat dobro preberite in spravite v klet ali v zasipnico. Na tla potrosite živega apna v prahu in ravno tako na vsako plast gomolja. Apno preprečuje, da se gniloba ne širi, obenem suši zrak, da vlaga ne pride do krompirja. S tem boste omejili razširjenje gnilobe od enega gomolja na drugega; ne morete je pa zatreti v krompirju samem. Klet v zimskem času večkrat prezračite, toda le ob lepih dneh, paziti pa morate, da mraz ne prodre v krompir. Ko imate v zimskih mesecih nekaj časa, ponovno preberite krompir in odstranite gnilega iz kupa, po potrebi ga še na novo poapnite. S tem ste storili vse, kar je mogoče za ohranitev zdravega krompirja.

ZAKAJ NE SMEMO DETELJE PRED ZIMO NA KRATKO POKOSITI? S. N. Ž. — Slišali ste, da detelje pred zimo ne smemo gladko pokositi, ker sicer rada pomrzne. Je li na tem kaj resnice? — Seveda je! Pravilo velja, da mora biti detelja pred zimo kakih 10 cm dolga, potem dobro prezimi. Mlada prvoletna detelja ni namreč še tako globoko vkoreninjena, da bi ne trpela po mrazu, ki zemljo stisne. In v varstvo korenin potrebuje nekoliko zelenja po vrhu, ki sicer zmrzne, toda služi koreninam kakor odeja, ki jih brani pred zmrznjenjem. Zato je splošen običaj, da pustimo mlado deteljo pred zimo v dolžini 10 do 15 cm.

Ne zanemarjajmo družinskega življenja!

Z naglimi koraki se je približala jesen. Pusti dnevi, ki se vrste drug za drugim, gosta megla, ki se leno vlači po dolinah, nam večkrat vzame še poslednjo dobro voljo za delo. Naša, spomladi lepo zelena polja, so zopet gola in pusta. Tudi njive, ki smo jih še pred kratkim z veseljem in ljubeznijo pogledovali, ko je na njih še valovito zlatorumeno klasje, so le puste temne krpe, ki željno pričakujejo bele snežne odeje. Zunaj je že hladno in ljudje se vesele tople hiše, ki jim je zdaj vse bolj pri srcu kot v letnem času. Tudi otroci se drže bolj doma kot prej in včasih jih je kar težko krotiti, ker so razigrani in spočiti ter bi se radi kot prej podili okoli hiše, kar pa vsled blata in mraza ni mogoče.

Pozna jesen in zima sta dva letna časa, ki sta za naše družine velikega pomena. Ob dolgih večerih in deževnih dneh, ko je zbrana okrog tople peči vsa družina, je najlepša prilika za izgradnjo in poživitev lepega in bogatega družinskega življenja. Zimski večeri so zlasti za mladino velikega pomena. Če ne bo znala družina v zimskih večerih prikleniti otrok nase, jih tudi v poletnih dneh ne bo, ko se starejši ubijajo po njivah in poljih, otroci pa so pod milim nebom sami sebi prepuščeni.

Več kramljanja

Kdo od nas se ne spomni lepih zgodbic, ki so nam jih pripovedovale babice in nam jih s svojo bujno domišljijo slikali stari očetje? Ali niso bile to najlepše urice naše mladosti? Poglejmo v našo književnost. Koliko lepih spomenikov so tem skritim pripovednikom in modrim vzgojiteljem posvetili naši pesniki in pisatelji.

Obnovimo to lepo navado bajanja, ki je v našem narodu prastara! Z ljudskim izročilom si bomo ohranili lep del naše bogate, nepisane zgodovine, ki nas bo vezala s preteklostjo in nam dajala moč za bodočnost.

Navajajte otroke k branju

Vsi predobro vemo, da se nam mladina iz dneva v dan bolj odtujuje. Temu ni kriva samo pomanjkljiva šolska vzgoja, temveč tudi premajhno zanimanje staršev za vzgojo lastnih otrok. Če imajo otroci od vsega začetka dobro vzgojo, če jih v prvi mladosti navadimo spoštovati dom in ljubiti lastno zemljo ter narod, iz katerega so izšli, nam jih bo šola le malo odtujila. Če pa se starši za vzgojo le malo ali pa sploh nič ne zanimajo, je razumljivo, da se sliši po naših domovih vsak dan manj domače besede in slovenske pesmi.

Poglejmo po starih skrinjah in podstrešju ter zberimo skupaj vse lepe Mohorjeve in druge knjige. Zavijmo jih, da se ne bodo prehitro strgale in dajmo jih otrokom, naj berejo.

Dobra knjiga je otroku najboljši prijatelj! Vzgajajmo otroke tudi v ljubezni in spoštovanju do slovenske knjige. Naj ne bo knjiga le kot kup papirja, ki ga premetavamo iz kota v kot, dokler ne izgine v plamenih zakurjene peči, temveč naj bo dragocenost, ki jo bo vsak vzel s spoštovanjem v roke.

Ne zanemarjajmo starih navad

Kmečko življenje je na običajih najbogatejše in Korošci prednjačimo v tem tudi pred ostalimi Slovenci. Obrezovanje repe, spravljanje korenja, ličkanje koruze, preja, Miklavževanje, Božič, praznik Nedolžnih otročičev, Silvestrovo: vse to so dnevi, zvezani s premnogimi navadami in običaji, ki jih ne smemo opustiti. »Kar je oče od svojega očeta prejel, je dolžan tudi svojemu sinu zapustiti,« je dejal že naš veliki vzgojitelj in škof Slomšek.

Ne zanemarjajmo družinskega življenja! Starši naj se resno zavejo, da njihova dolžnost ni končana z rodnjo otrok, temveč da se s tem šele prav za prav prične.

Najvažnejša od vseh nalog, ki jo starši imajo, je za vse ista in enaka in jo morajo vsi brez izjeme, pa naj bodo bogati ali revni, izpolniti. In to je: vzgoja dobrih in poštenih družinskih članov, na katere bosta ponosna dom in narod.

Gorazd

PO SLOVENSKI ZEMLJI:

Ptujska gora

Še pred dobrimi tristo leti je strahoval slovenske dežele divji Turek. Prvič so pridrle divje turške tolpe na slovensko Štajersko že 1471. leta, od tega leta dalje pa skoraj vsako leto. Strašni so bili pohodi krvoločnega sovražnika. Požgane vasi, razdejana in oskrunjena svetišča kristjanov, izropane domove in brezštevilne mrtvece je zapuščal Turek v deželi, ko se je z bogatim plenom in tisoči ujetnikov vračal proti vzhodu.

Živ je ostal med Slovenci spomin na te težke čase. Brezštevilne so legende in pripovedke, ki jih še dandanes, ob dolgih zimskih večerih, pripoveduje babica zbrani družini.

*

Posebno hude čase so doživljali prebivalci ravnega Ptujskega polja. Manjkalo jim je prostranih gozdov in nedostopnega hribovja, kamor bi se lahko umaknili pred turško nevarnostjo. Tudi na cesarsko pomoč se niso mogli zanašati, zato so zaupali le moči svojih pesti in pa Mariji, pomočnici vseh kristjanov.

Sredi Ptujskega polja se osamljeno dviguje nad ravnino komaj par sto metrov visok hrib, dandanes Ptujska gora imenovan. Na njenem vrhu so postavili verni okoličani ljubko cerkev ter jo posvetili Mariji Pomočnici. Svetišče so obdali z močnim zidom. Tu za debelim obzidjem ter v varstvu Marije Pomočnice so odslej iskali zavetje, ko so kresovi z bližnjih hrvaških holmov oznanjali prihod krvoločnega Turka. Večkrat so turška krdela poizkušala zavzeti utrjeno cerkev. Pa so korajžni Polanci umeli spretno udrihati s cepci in kosami ter valiti težko kamenje na trde turške betice. Med bojem pa so se v cerkvi otroci, starčki in žene z molitvijo priporočali Mariji v varstvo. Turki so se morali umakniti, s Ptujske gore pa je vselej zadonela iz krepkih grl zahvalna pesem Mariji.

Neke jeseni so zopet zagoreli po gorah kresovi. Tokrat je pridrl sovražnik z ogromno vojsko nad kristjane. Ob večerih je nebo na vzhodu žarelo in begunci, ki so pribežali s Hrvaškega na Štajersko, so pripovedovali o veliki turški vojski, ki da jo vodi sam sultan. Premagane so bile cesarske čete na Ogrskem in Hrvaškem, v naskoku so neverniki zavzeli večino utrjenih mest.

Naših Polancev se je polastil nemir. Vedeli so, da jim ob toliki sovražnikovi premoči ves njihov pogum ne bo pomagal in da bodo kljub utrjeni cerkvici podlegli. Vedeli pa so tudi, da jim v stiski lahko pomaga le še Marija.

Vsa širna okolica se je zatekla k cerkvici na Ptujski gori. Kot še nikoli, so ljudje tokrat prosili Marijo pomoči.

»Marija, Ti nam pomagaj!« so vzdihovali ter z upajočim in vernim srcem pošiljali molitev za molitvijo k nebu. S cerkvenega oltarja pa je zrl na zbrano čredo od čudne zarje olepšan obraz Božje Pomočnice.

In Marija je zares pomagala vernim Polancem. Ko se je v daljavi pričel oglašati vojni hrup, je Ptujsko goro ter vso širno okolico ob njej nenadoma zagrnil temen oblak. Turške tolpe so se zaman razgledovale po hribu in cerkvici, gosta, siva megla jim je zastirala razgled. Turški pohod se je obrnil proti severu, cesarskemu mestu Dunaju nasproti. Polanci so bili rešeni!

Ko je v daljavi izginil zadnji turški jezdec, se je oblak zopet dvignil. Iz cerkvice na gori pa se je, kot že tolikokrat poprej, iz hvaležnih src oglasila zahvalna pesem Mariji, pomočnici vseh kristjanov.

Prej belo zidovje Marijine cerkve na Ptujski gori pa je, ko se razpršil oblak, ostalo sivo. In táko je ostalo vse do dandanašnjega dne, v spomin na čase, ko je Marija pomagala kristjanom.

K. Poharc

Šest živalskih zgodbic

KATERE BOSTE KOMAJ VERJELI

V živalskem parku je danes kaj veselo. Obiskovalci so izrabili zadnje lepo vreme in vse je privrelo ven. Tudi živali iščejo sonca, ki nekam skopo meri svojo toploto v pozni jeseni. Nekam krotke so, še celo kralj živali, lev, dobrovoljno mežika v sončno popoldne.

Kaj pa je zopet tako živahno po klopeh? Vsi bi hoteli naenkrat govoriti, posebno ženski glasovi prevladujejo. Kaj je že zopet politika po sredi, ali pa se pričkajo za prazen nič?

Tudi jaz prisedem. Družba je kaj pisana. Starejši gospodje s strogimi očali, mlajši z aktovkami na kolenih, dekleta s cenenimi romani v rokah, postarne ženice s pletenjem v naročju, otroci, kužki, mačke itd. Živali in otroci se pode po pesku, odrasli se pričkajo. Oči vseh so sovražno uprte v priletnega gospoda z dolgo črno brado, »gospod znanstvenik« mu pravijo, in iščejo zaščite pri profesorju psihologije in živinozdravniku, ki prav tako sedita tukaj.

Že po nekaj minutah spoznam, za kaj pravzaprav gre. Za božji čas! Znanstvenik namreč trdi, da živali ne znajo misliti, a občinstvo, predvsem ženske, odločno protestirajo in vsak hoče s svojo zgodbo dokazati, da temu ni tako. O vsem je slišati, o konju, ki razume vse, revež samo govoriti ne zna; o psu, ki zna šteti; da, neka gimnazijka še celo zatrjuje, da so tudi žabe nadarjene. Vsakdo ve toliko povedati o vrlinah domačih živali, da je tudi mene prevzelo prepričanje, da znanstveniki nimajo prav, ko trde, da živali ne znajo misliti. Profesor psihologije in živinozdravnik sta potegnila z občinstvom, a vseeno sta zmajevala z glavo, češ da ta zadeva z delovanjem možganov pri živalih še ni dokončno dognana. Dejala sta, da so vse te zgodbice sicer resnične, toda vendar ne jamčijo o tem, da bi živali v resnici mogle misliti. Ljudje namreč ne doumejo popolnoma, kaj se pravi misliti. Misliti se pravi sklepati in povezovati dejstva med seboj; dalje spraviti v skladnost vtise in notranji odmev nanje.

Živalski možgani pa ne morejo delovati na ta način. Vsekakor ima vsaka žival možgane kakor človek, toda živalskim možganom zapoveduje nagon in pa morda boljše razviti čuti, kot n. pr. vonj, sluh, vid itd.

Družba je šla tako daleč, da je proučevala vsako zgodbico posebej. A niso prišli do končnega zaključka. Tudi jaz ne. Znanstvenik je z umnimi razlagami vztrajno trdil, da žival nima čuta za zunanje vtise in tudi ne reagira nanje.

Kot prvi se je oglasil gostilničar Bartol ter povedal doživljaj s svojim konjem med prvo svetovno vojno:

»Bil sem na Tirolski fronti. Vkljub mednarodnem dogovoru so Italijani uporabljali plin. Bili smo opremljeni s plinskimi maskami. Pri nekem napadu sem nenadoma opazil, da ima moja maska majhno razpoko. Moj pram je stopil čisto blizu mene ter pritisnil svoje čeljusti ob mojo masko in tako zakril razpoko popolnoma. Rešil mi je življenje.«

»Toda, je odgovoril znanstvenik, »to ni bilo drugega kakor močno razvit nagon. Konj je bil preplašen, zato se je stisnil k svojemu najboljšemu tovarišu. Pri tem je nevede rešil svojemu gospodarju življenje, čisto slučajno.«

Kar se oglasi učiteljica, ki je bila dosedaj še nekam mirna in pripoveduje, da imajo doma psa Kastorja.

»Kastor zna šteti in računati. Če se mu reče: »Seštej, koliko je dva in tri in štiri, bo lepo poslušno devetkrat zalajal. Na isti način zna sešteti ali odšteti zapovedana števila. Tega pa ga ni nihče učil. Pač pa se je večkrat igral z otroki na dvorišču, in kakor znano, otroci večkrat pri kakšnih igrah glasno štejejo.«

»Tudi Kastor ne zna misliti,« odvrne znanstvenik. »Možno je, da ima tako tanko razvit sluh, da po zvoku števila, ki mu se zapove, razbere, kolikokrat naj zalaja. Morda je to tudi njegovo najljubše opravilo in ker njegova ubogljivost vsakomur ugaja, se mu vedno zapoveduje gotova števila. Sčasoma si jih je torej prisvojil in ljudje mislijo, da zna Kastor res računati, toda njega vodi le nagon.«

Gorjanova Helena pa ima tigrasto mucko. »Kadar nameravam pisati,« pripoveduje, »ji zaukažem, naj mi prinese svinčnik, ko se vsedem za pisalno mizo. Takoj mi ga prinese v gobčku. Če pa jo grajam, da je svinčnik prekratek, se obrne in mi prinese daljšega.«

Hotelski sluga se oglasi z zgodbo o nekem gostu, ki je imel psa, kateri mu je nadomeščal služabnika. Zjutraj mu je prinesel čevlje iz predsobe, šel potrkat v kuhinjo, da so gostu prinesli zajtrk in mu prinesel časopis. Najbolj presenetljivo pa je bilo to: ko je včasih, medtem ko je bil gospod zdoma, a pes v sobi, nenadoma pričelo deževati, je pes pograbil dežnik z gobcem ter šel iskat svojega gospodarja.

Tudi mesar se oglasi: »Moj bernardinec razlikuje mojo desno roko od leve. Kadar se igrava, mu rečem, naj dá taco v mojo levo ali desno roko in nikoli ne zgreši.«

Znanstvenik odgovarja: »Vse te zgodbice me niti najmanj ne ganejo. To so vse zadeve navade in koncentracije, ki nastane ob stalnem ponavljanju. Na ta način so izvežbane tudi živali, ki nastopajo po cirkusih.«

Najlepša zgodbica je bila ona, ki jo je povedal vrtnar Anton:

»Imel sem mačko, ki je bila lepa in izborno lovila miši. Toda vsako pomlad mi je napadala in celo davila piščance. Zatorej sem zapovedal psici, naj budno pazi na piške in ne pusti mačke do njih. Ganljivo jo je bilo opazovati, kako vestno je opravljala svojo nalogo. Spremljala je piške ves dan na vrt, v senik in vsepovsod. Mačka je vselej znala tako umno odpoditi, ne da bi enkrat zalajala, kajti vedela je, da bi z lajanjem piške na smrt prestrašila. Nikoli več ni mačka dosegla nobene piške.«

»To je samo naravni materinski nagon,« odgovarja znanstvenik.

Čas je potekel. Pogovori so se umirili. Rodili so le prepričanje, da se lahko zatrjuje in dokazuje pamet in nadarjenost živali, a znanost bo vedno odgovorila, da je to le nagon in moč navade. Tudi jaz ne vem, katera trditev drži. Naj bo, kakor hoče, toda eno je gotovo: naši nemi prijatelji so vsekakor prijazne, pogumne in ljubeznive živalice.

50-letnica jasnovidke

(O TEREZIJI NEUMANN)

Tekom vojne nam je marsikdo izginil iz oči, katerega smo sicer vedno radi videli in cenili. So bile pač vojne razmere. Tako se je zgodilo tudi z bistrovidko iz Konnersreutha, Terezijo Neumann.

Le tu pa tam smo kaj malega slišali o njej, prave zveze med njo in ostalim svetom pa ni bilo v tem času.

Zdaj pa je prišla vest, da je »Rezika iz Rovt«, ali kakor ji pravijo Bavarci »Resl aus Konnersreuth«, izpolnila letos 9. aprila svoje petdeseto leto.

Skoro do svojega tridesetega leta ni bila Terezija iz Konnersreutha nič drugega kot skromna, preprosta, nepoznana kmečka hči, ki je izpolnjevala v pokorščini do svojih staršev malo bolj zvesto dolžnosti svojega vsakdanjega poklica kot marsikatera njenih sosester na zemlji.

Da je Terezija zagledala luč sveta v noči velikega petka, ni niti staršem padlo v oči; in da je bila krščena ob prvi velikonočni aleluji, je bilo v veliko veselje župnika, ko se je spomnil časov, da so ob tej uri krščevali prve kristjane. V božjih očeh in načrtih sta bila predvidena veliki petek in prvi velikonočni pozdrav že davno in nad malim otrokom je nevidno lebdela milost in blagoslov, ki sta bila večja kot krstni blagoslov neštetih otrok.

Šele ko je izpolnila Terezija 28. leto in prebolela večletno, težko bolezen, od katere je čudežno ozdravela, ji je podaril Bog naenkrat gledanje in videnje, jo obdaril ob petkih s Kristusovim trpljenjem, ki ji je odslej povzročalo toliko bolečin.

Cerkev je gledala malo neverno in ko so želeli bavarski škofje, naj bi šla v posebno bolnišnico, da bi jo natančno preiskali in opazovali, niso bili nič navdušeni, ko je odklonil njen oče to željo in ni hotel dati svoje hčere kritičnim in preizkuševalnim očem zdravnikov in bolniških sester.

To je bilo leta 1932., predno je nasilni in blazni Hitler pograbil vajeti in se polastil vodstva nad nemškim narodom.

Od Božiča 1922. ni uživala nobene trde hrane in od septembra 1929. pa sploh nobene jedi več.

Zato ni čudo, da so se pojavili v tistih letih brezštevilni popisi o dogodkih v Konnersreuthu in da so si bili razni duhovi resno v laseh. Eni so verjeli, drugi so blatili in se smejali, ljudstvo je pa romalo ob petkih v Konnersreuth, da bi moglo videti, kako očividno doživlja Terezija Kristusovo trpljenje na križu.

Zdaj je torej izpolnila Terezija svoje petdeseto leto in vse se ponavlja enako kot v tistih dneh, ko je prvikrat potila kri in sodoživela tudi Kristusovo umiranje.

Eno je pa postalo drugačno. Danes ni več mnogo katoličanov, ki bi dvomili nad resnostjo teh dogodkov, čeprav še ni zavzela Cerkev svojega končnega stališča. Tega tudi navadno ne stori za živih dni takih z milostjo obdarovanih ljudi. Ima pač svoje razloge. In prav je tako.

V teh dneh je poslal nek očividec poročilo, v katerem opisuje svoj obisk, ki ga je napravil pri Tereziji zadnji veliki petek, 26. marca 1948. Takole piše očividec:

»Zvedel sem tam, da še nikdar v dvajsetih letih ni Terezija toliko trpela kot letošnji postni čas. Bolezen se je vrstila za boleznijo in s težkim srcem so vsi pričakovali veliki teden. (Uprav v postnem času je bil zelo kritičen položaj v Nemčiji). Trpela je strašno. Na veliki petek sem jo videl parkrat. Pogled je bil strašen. Nikdar v svojem življenju še nisem videl človeka, ki bi se toliko prisrčno boril v strašnih bolečinah in trpljenju. Medtem ji je srce zastalo tako hudo, da ni smel nihče več k njej. Okrog dva tisoč Nemcev in ravnotoliko Amerikancev je stalo pred hišo, da bi videli Terezijo Neumann. In čeprav se je brala na teh obrazih najprej radovednost, senzacija, so bili pozneje vsi obrazi spremenjeni v začudenju, ganotju in globoki veri. In le nekateri so pozabili iti v nasproti stoječo cerkev, da se porazgovore z Gospodom Bogom. Trpinka izgubi pri vsakem trpljenju velikega petka deset do dvajset funtov na teži. Pa se povrne ta teža od tretje ure velikega petka do Vstajenja na Velikonočno nedeljo zjutraj. — Jaz sem smel sodoživeti Vstajenje, najprej v zamaknjenju, nato po pripovedovanju. Vedno je opisovala lepoto Jezusovo, kako je blestel na obrazu, rokah in nogah, ko se je dvignil iz zaprtega groba. Pri tem govori tudi o tančicah, v katere je bil zavit Jezus, ki so ležale v kotu groba. Tančico, s katero je bila ovita njegova glava, je vzela Mati božja pod pazduho...«

Terezija Neumann je potrpežljiva od Boga poklicana trpinka, da dela spravo za toliko zla in hudega, ki so ga zagrešili ljudje in ga povzročajo še danes. Ona je pravi dar božji za naše dni, toda mi moramo to darilo ceniti in zahvaliti Boga zanj, da je podaril našemu času to izredno osebo. Njen petdeseti rojstni dan je za svet znamenje, da Bog ne bo zavrgel našega časa kljub vsej zlobi.

Naj bo dodeljeno slavljenki še dolgo let vršiti spravo, katero ji je Bog določil za njen življenjski cilj.

Preminul je skladatelj

Dve imeni sta jasno izraženi v dolgi zgodovini dunajskih operet. To sta imeni: Johann Strauss, jun. in Franc Lehar.

Strauss je povezal in razvil pevske igre in glasbene komade ter z uspehom premagal konkurenco francoske glasbene šole, ki je prišla do izraza pri Jacques Offenbachu. Lehar pa se je povzpel ob pričetku sedanjega stoletja ter je oživel opereto v času, ko je že šla v propast in jo privedel do nadaljnje slave.

Leharjevo prvo opereto so vprizorili na Dunaju leta 1902; še istega leta se je pojavila druga, a leta 1904 so uprizorili še tretjo.

Vendar je šele leta 1915 dosegel svoje prvo in največje zmagoslavje. Meseca decembra 1905 je bila izvedena v dunajskem gledališču opereta »Vesela vdova«, ki je bila en sam uspeh. Leta 1910 je bila prevedena v deset jezikov in je bila uprizorjena nič manj kakor 18.000-krat. V nekem londonskem gledališču so jo uprizorili 778 in zopet ponovili v letih 1923, 1924, 1932, 1943 in 1944.

Leharjev naslednji uspeh je bil »Grof Luksemburški« ki so ga v dunajskem gledališču uprizorili leta 1909, v londonskem gledališču leta 1911. Leta 1910 je sledila »Ciganska ljubezen«, ki so jo pravtako uprizorili najprej na Dunaju. Vse te operete so v Ljubljani in po drugih evropskih mestih z uspehom uprizarjali, ko se je končala prva svetovna vojna.

Leta 1920 so na Dunaju vprizorili njegovo naslednje delo »Mazurka« in kmalu nato tudi v Londonu. Nato je ustvaril bogato opereto »Frasquita« (1922). Leta 1930 se je pojavila njegova značilna opereta »Dežela smehljaja«, ki je obenem pomenila največje zmagoslavje za pevca Riharda Tauberja.

Drugi velikanski uspeh za pokojnega Tauberja je bil Leharjev »Paganini«, ki je bil prvič uprizorjen na Dunaju leta 1925. Leta 1928 je izšla opereta »Carjevič«. Naslednje leto je nesmrtni mojster uglasbil Goethejevo »Frideriko«.

Franc Lehar je bil sin vojaškega kapelnika, rojen 30. aprila 1870 v mestu Komorn na Madžarskem. Študiral je na glasbeni šoli v Pragi. Ko je bil star osemnajst let, je dobil službo pri gledališkem orkestru v nemškem mestu Elberfeld-Barmen, toda kmalu je postal kapelnik in pozneje je vodil neko avstrijsko mornariško glasbeno kapelo v Pulju.

Predno se je odločil za glasbene komedije, je poizkusil svoje zmožnosti v operi in je tudi eno skomponiral. Ta je bila leta 1896. uprizorjena v Lipskem.

Ko je bil star štirideset let, si je Lehar ustvaril lasten dom v kopališču Ischl, Salzkammergut, kjer je v nedeljo 24. oktobra umrl. Kratko pred svojo smrtjo je povabil k sebi župana ter mu izrazil svojo namero, da bo zapustil svojo hišo in imovino ter mnogo originalnih glasbenih del mestu Ischl, tako da bodo sedaj lahko ustanovili Leharjev muzej.

Izpod domače lipe

BELA

Letos smo bili pridni in smo naredili kar dva nova mostova na cesti iz Kaple proti Jezerskemu vrhu. Mostova sta postala v zadnji vojni težka »invalida« in morali smo ju popolnoma obnoviti, da bosta zopet lahko opravljala svojo službo. Prometu sta bila izročena s primerno slovesnostjo, ki je ob takih prilikah v navadi. Novo pa je bilo to, da prebivalstvo k slovesnosti sploh ni bilo povabljeno, kakor da bi bila mostova nekje v Afriki. Poleg tega je bila vedno navada, da smo nove stavbe in mostove blagoslovili, kar se sedaj ni zgodilo. Gotovo so nekateri prepričani, da bosta tako boljše držala!

LEPENA

Veseli smo, da je naša mladina deležna šolskega pouka v šoli. Za mnoge starše pa je težko, pošiljati otroke v šolo, ker jim manjka obleke in obuvala. Pota so dolga in težavna od domače hiše do šole. Posebno dolgo pot imajo otroci iz Podpece, Koprivne in Zgornjega Lobnika. Slišimo tudi, da kuhajo otrokom v Kapli in na Obirskem opoldne toplo juho, kar otrokom iz srca privoščimo. Naši otroci imajo večinoma še daljšo pot in je med njimi še več revnih. Zato bi bili tudi naši otroci potrebni tople juhe.

ŽELEZNA KAPLA

V ponedeljek 8. novembra smo obhajali skupno dve poroki. Pred oltar sv. Mihaela sta stopila Ferdinand Piskernik, podomače Podobnikov sin iz Bele in Katarina Kogoj, podomače Veglnova hči iz Lobnika. Poroka se je vršila po navodilih botre, podomače Breznikove matere, po starodavnem običaju, kakor so naši gorjanci obhajali poroke nekdaj. Naj bi po stari navadi tudi v mladih zakonih bila trdna vera, spoštovanje do božjih zapovedi, ljubezen in zvestoba. Istočasno sta se poročila Jože Tisovnik in Katarina Blajz. Vsem novoporočencem želimo obilo sreče in blagoslova božjega!

SELE

Letos obhaja naša šola petdesetletnico svojega obstoja. Reden šolski pouk se je začel v Selah leta 1896 v Mažejevi dvorani. Leta 1898 pa je bilo dogotovljeno šolsko poslopje. Letos je občina šolsko poslopje prenovila znotraj in zunaj, da krasi našo gorsko vas. Šola je trirazredna in jo obiskuje 132 otrok.

Čeprav smo visoko v gorah, vendar smo se za prosveto vedno zanimali, ki velja za nas kot nekak odmor pri našem delu in duševni užitek. Tudi odrasla mladina se zanima za prosvetno delo. Prosvetno društvo je 31. oktobra uprizorilo Finžgarjevo ljudsko igro »Veriga«. Igralci so igro doživljali in jo prav naravno, pristno domače predstavili. Tudi knjižnica je zdaj, ko se bliža zima, že bolj zaživela. Pevski zbori se pridno zbirajo k vajam in tudi dekliški zbor iz Šajde se pridno vadi za nastop.

Na jesen so se zgibali tudi naši kandidati za zakonski stan. Poročili so se trije pari: Majarjev Peter in Travnikova Mici, Štefan Basnar na Šajdi je moral iti štiri ure daleč na drugi konec fare na Zg. Kot, da je pripeljal Sp. Žerjavovo Pavlo kot gospodinjo na svoj prenovljeni dom. Mnogo čevljev je revež strgal, dokler se ga ni Pavla usmilila in rekla: pa naj bo. Ražarjev Tevžej pa je imel svojo izvoljenko Kvadnikovo Metko prav blizu. Vsem novoporočencem mnogo sreče in blagoslova božjega!

Tudi nesreča ne počiva. Sp. Jugov Mirko se je ponesrečil v gori, ko je vozil drva, kmet Pušelc pa v mlinu. Oba sta dobila poškodbe na glavi. Toda čvrsta gorjanska narava in zdrava kri sta rane kmalu zacelili.

GLOBASNICA

Še ni tako dolgo, ko smo sporočili nekaj novic, toda čas poteka in z njim pride vedno kaj novega. Z novicami nismo toliko v zadregi, kakor s časom, ki ga je vedno premalo. Tu in tam pa ga le najdemo, da ne bo kdo rekel, da smo podobni kralju Matjažu, ki dremlje že od pamtiveka pod našo Peco, kajti včasih se pa le zbudimo.

Pred nekaj dnevi smo zapeli zahvalno pesem in sicer naši težko pričakovani elektriki. Ta pesem je predvsem veljala našim elektrikarjem, ki so po dolgem času le dokončali svoje delo, podprti z raznimi dobrotami v obliki klobas, mošta in podobnimi stvarmi. Mi smo pa le veseli, ker nam ne bo več treba letati s petrolejkami okrog. Te bodo šle sedaj v pokoj in jih bomo imeli pripravljene le za primer, če bi nam odpovedala elektrika.

Tudi v naši cerkvici je sedaj veliko prijaznejše, odkar je posvetila električna luč. Tako slovesno se nam zdi sedaj pri službi božji! Sedaj nam manjka samo še zvonov, potem bi bili pa »na konju«. Prosili bomo Boga, da bi nam tudi to željo kmalu izpolnil.

Tudi ceste smo začeli popravljati, kar je bil že skrajni čas, ker drugače bi se začeli potapljati v blatu, smrti pa se zelo bojimo.

DOB PRI PLIBERKU

Čeprav smo malo vstran, vendar imamo pri nas posebnosti, ki jih drugje nimajo. V vasi imamo aneroid (pripravo, ki napoveduje vreme) in radio, kar pa oboje ni nič proti naši 76 let stari Tončki, ki nosi pozimi in poleti slamnik. Za dež ni nobenega bolj zanesljivega znamenja, kakor če ona poje. To drži tako zanesljivo, kakor amen v očenašu. Zna veliko pesmi. Kdor torej hoče vedeti, kdaj bo deževalo, naj pride pogledat, ali Tončka poje in si bo takoj na jasnem.

Zadnjič smo poročali, da radi kegljamo. Pozabili pa smo povedati, da je največji pridobitnik Božičev Štefej. Kadar stavi, vedno dobi. To je prišlo na uho tudi županu, ki hudo gleda, kje bi občina kaj pridobila in pravi, da ga bo obdavčil. Prihodnje leto so tudi volitve in treba je gledati, da bo v občinski blagajni kaj denarja.

Sedaj pridno steljarimo in skrbimo, da bo živina pozimi ležala v suhem. Kot zanimivost našega steljarjenja naj povemo to, da je zadnjič pri Trampušu kosilo steljo sedem koscev, od katerih jih je bilo kar pet Franceljnov. Če je gospodar poklical: Francelj!, se jih je vseh pet naenkrat obrnilo, koga kliče.

Počasi se pripravljamo na koline. Starega je že zmanjkalo in marsikje se že vidi dno. Ko se bomo okrepčali s kolinami in bomo bolj pri moči, se bomo pa zopet oglasili.

LIBUČE

V zadnjem času smo pri nas napredovali in se je naša šola povečala od dva na tri razrede. Dobili smo tudi novega gospoda učitelja, ki bo krotil naše »koštrune« in jim vlival učenost v glavo, pri čemer mu želimo mnogo uspehov.

Če bi bilo pri nas toliko vsega kakor vode, potem bi bili res premožni. Izpod Pece je dobivamo v taki množini, da je včasih že preveč. Tako nam je uhajala iz obcestnega jarka in nič drugega nam ni kazalo, kakor da smo jarek poglobili in dali vodi pot, ki jo sedaj veselih korakov ubira proti Pliberku. Glede tega je urejeno. Druga stvar je pa naša cesta. Kadar je količkaj mokro, imamo toliko blata, da ne vemo kam z njim. Cesta tudi veliko trpi. Iz sosednjega Št. Jurja namreč vozijo z avtomobili ilovico in to cesto tako zdela. Prav bi bilo, če bi si vzeli za vzgled regulacijo vode. Sicer se lahko zgodi, da bomo morali koga s traktorjem vlačiti iz blata, kar bo seveda šlo na občinske stroške.

KAJZAZE

Bralci »Koroške kronike« se gotovo še spominjajo, da smo poročali o izginotju kmeta Žegarja in da so se domači obrnili na vedeževalca v Celovec, ki je naznačil kraj, kjer ga naj iščejo. Domači so ga tam res iskali, toda brez uspeha. Bogve kam, je nesrečni mož zašel. Mogoče v Dravo.

Pred enim tednom so odpeljali v celovško bolnišnico Namarnikovega fanta. Kar na hitro je zbolel. V nedeljo navrh bi se moral poročiti, a namesto pred oltar je moral v bolnišnico. Prav tako na hitro je zbolel in umrl Goričnik Rupi. Tudi on bi se moral poročiti v nedeljo navrh. V torek je še delal, v četrtek pa je že ležal na parah. Na hitro je umrla tudi Šelander Rezi, učenka Ljudske šole. Bila je operirana, pa je bilo na žalost že prepozno.

Ženimo se bolj malo. Mogoče se bomo sedaj kaj poboljšali. Nekateri bi se radi, pa se ne morejo, ker metla ne dobi »štila«, drugi se pa nočejo. Tako je vedno kaj narobe. Omožila se je Rupičeva Mici. Gospodinjit je šla v Rožek Šulčičevemu Kristjanu, ki je čevljar. Tako Mici sedaj ne bo imela več mokro v čevljih, ker ji bo mož vse lepo popravil, če pa ne, bo šel pa pod posteljo spat. Pa naj ne bosta huda na nas, če se malo pošalimo!

Zelo radi bi videli, da bi nam posvetila elektrika. Vse je že izmerjeno in določeno, kje naj bi stali transformatorji, toda nimamo mnogo upanja, da bi se naše vroče želje kmalu izpolnile. Tudi ceste smo zelo potrebni, ker sedanji dohod na glavno cesto je boren in težaven, posebno kadar je blato, ki ga letos ni bilo malo.

SKOČIDOL-PODRAVLJE

Kamor pogledaš, povsod vidiš sadove obnavljanja. Med vojno počiva ne le pesnik, ampak tudi delavec. Po vojni pa obnovi duh podjetnosti v kratkem času večinoma vse, kar je v vojni zamudil. Veliko streh je zdaj že popravljenih, mnogo docela obnovljenih. Tudi marsikatera hiša je na novo pobeljena. Že pred vojno je bilo nemalo hiš in hišic postavljenih, po vojni pa nič manj. Nove skednje sta že med vojno postavila posestnika: podomače Nemec v Novi vesi ter podomače Šraj v Skočidolu. Njun lepi vzgled je rodil sedaj posnemalce. Mali kočar na Žlebnju, podomače Šefman, si je postavil nov skednjič, podomače Kapinja pa lep nov hlev in skedenj nad njim. Koblarjevi so si tudi svoje gospodarsko poslopje na novo uredili in pokrili. Sledil jim je podomače Tuder tu — Deršola-Valušnik — tako, da je stari hlev s skednjem podrl in na istem mestu postavil z veliko delavnostjo in občutnimi stroški nov hlev z novim skednjem, večjim in lepšim ter pripravnejšim od prejšnjega. In lani že je bil Florijanc prisiljen postaviti namesto po teži snega podrtega nov, lep in prostoren skedenj. In tudi na Udmatu postavlja Ferdinand Resej, podomače Špicar, nov hlev z novim modernim skednjem.

Narod se množi in zato potrebuje novih stanovanj. Nove zasilne domove so si na primer v minulem letu sezidale oziroma postavile družine: J. Fuchs, Egger, Reichmann in Gajšek v Vernbergu (nekateri jih še stavijo), Erjan v Dolah, J. Černic v Goričak, A. Kropfič v Novi vesi, Ferd. Meschnig (podomače Točik) na Cetinju. I. Runda v Podravljah ter podomače Oren na Udmatu. Točikovo in Orenovo novo domovanje je posebno obsežno ter okusno urejeno. Tudi letos do tal pogoreli Consolattijev dom nad Vernbergom zopet stoji. Zidar Maier Oto v Podravljah pa ima že vse pripravljeno za novo stanovanjsko poslopje. Izrek sv. pisma: »Glej, vse naredim novo« velja tudi tu. Farani so s skupnimi močmi tudi obnovili streho na mežnariji ter strehi na obeh farnih pokopališčih (v Skočidolu in Podravljah) in izvršili nemalo drugih manjših poprav na cerkvenih poslopjih. Pri vsem tem obnavljanju so imeli tesarski, izdarski in mizarski mojstri ter delavci dosti dela in zaslužka. Komaj so mogli ustreči velikim zahtevam delodajalcev. Dela so izvedli v njihovo zadovoljnost. V Goričah je pa podomače Toni (Jan. Wucherer) zelo preuredil hlev, skedenj in hišo, kjer je z oblastvenim dovoljenjem odprl novo gostilno in so gostje zelo zadovoljni s postrežbo.

Pa naj bo za danes dovolj, da nam ne bo za drugič zmanjkalo!

MAUSER KAREL:

KAPLAN KLEMEN

ROMAN

(Nadaljevanje)

36.

Klemen je zamahnil z roko in ji ponudil stol.

»Mraz imam še. Šele popoldne dobim pečico.«

Klemen je ogledoval ženin obraz. Izrazit obraz barakarke. Stisnjena lica in velike lačne oči. Še za otroke zmanjkuje. Živi, ko gleda, da otroci jedo. Vsak dan je pijana od lakote. Na glavi vlači drva domov. Črnkaste lise po obrazu pričajo, da Andrejček ni lagal.

»Kako vam gre, mama?«

»Kar gre, gospod. Mora iti, ker živi ne moremo v grob. Ko bi ne bilo otrok, bi rada umrla.«

Oči so se ji zarosile.

»Zdaj bo nekaj dni dobro. Veliko ste nam pomagali.«

»Nisem jaz dal, drugi so dali,« se brani Klemen.

Govorila sta skoraj celo uro. Ko je odšla, je pustila v sobi kapljo bridkosti, ki se je prelila v Klemena.

Factus sum infirmis infirmus, se je spomnil ofertorija. Ut infirmos lucrifacerem, je dopolnih misel.

Po odhodu Prečnikovce se mu zdi kamen na pisalni mizi lažji. Sto bi jih prenesel in če bi mu vsi padli prav na srce.

*

Klemen je brž začutil, da je po »Sibiriji« zavrelo. Med zveganimi barakami sta zrasla dva svetova. Resnik s svojim in Klemen s svojim. Kakor dve mogočni živali, ki si stojita nasproti s pripravljenimi rogovi.

Klemen se je zagrizel v borbo. Resnik tudi. Kolonija se je kakor predramila. Že koj prve dni je bilo čutiti, da so se barakarji razdelili na tri skupine. Nekaj jih je odkrito potegnilo z Resnikom. Največ mladi. Majhna gruča se je priključila Klemenu. Večina pa je še stala ob strani in opazovala borbo. Kamor se bo nagnila tehtnica, tja bodo tudi sami kanili.

Klemenu je bilo dovolj, da je imel nekaj zvestih. Toliko, da ni povsem osamljen. Modriš je trden. Ubija se z otroki in ves visi na Klemenu. Tudi Kremenčevi so zanesljivi. Jakopin tudi. Ženina smrt ga je privezala na Klemena. Prej še bo popustil Modriš kakor Jakopin.

Klemen se je ugnezdil. Gašperček mu greje oba prostora in tudi čaj si kuha na njem. V baraki je postalo kar nekam domače. Včasih se oglasi tudi kateri ljubljanskih gospodov. Vsak maje z glavo.

»Poskus se ne bo obnesel. Teren je bil premalo pripravljen. Poslušaj ljudi.«

Klemen se ne da ukloniti, ne da se zmesti. Samo smeji se.

»Zavihal sem rokave.»

Nekega dne je prišel Moškaj. Eleganten, z debelo lepo suknjo in z besedami, ki so kar same tekle.

Klemen ga je dolgo ogledoval.

»Postreči ti nimam s čim. Nisem v župnišču. Nekaj kislih jabolk imam in nekaj kruha.«

Moškaj je zamahnil z roko.

»Še sam nimaš ničesar, reva! Pusti! Preseneča me, da si se tako hitro vživel. Škofijo je skrbelo. Odkrito povedano, bali so se sramote.«

»Tako ,tako,« se nasmiha Klemen.

»Saj veš, nekaj župnikov je prišlo, če smo znoreli ali kaj.«

Besedici »če smo« je Moškaj zelo poudaril.

»Vidim, da si soudeležen.«

Klemen s priprtimi očmi strmi v Moškaja.

»No, po doktoratu se mi obeta tajniško mesto.«

Skušal je povedati novico, kakor da ni nič posebnega. Toda ni mogel skriti napuha.

Kakor da je slutil Klemenove misli, je brž obrnil pogovor.

»Čudim se, da si se gnal za to luknjo. Izčrpal boš svoje sile skoraj brez haska.«

»Bomo videli. Samo preteklost moreš soditi iz sedanjosti.«

»Nikjer ni zapisano, da bi moral ravno ti todle orati ledino. Dovolj jih ji, ki drugod niso za nobeno rabo. Naj bi jih dali sem.«

Klemen se samo smehlja.

»Mar misliš, da je tale služba samo za upokojene župnike? Prepričan sem, da težjega mesta ni v škofiji.«

In čez čas je dostavil kakor sam zase.

»In mislim, da tudi ne bolj važnega.«

Moškaj je spet začutil ost v Klemenovih besedah.

»Ne rečem. Toda talentiran si bil, zakaj se nisi posvetil študiju?«

»Vselej sem čutil, da mora biti duhovnik najprej samo duhovnik, človek, ki je najbližji človeškim dušam; studenec, ob katerem žejni pijó in počivajo; potica za lačne, ki obnemorejo v tem življenju. Nesrečen bi bil, če bi kdaj v svojem duhovniškem poklicu začutil, da sem se oddaljil od ljudi. Ne hrepenim po učenosti, ne po katedru, dovolj mi je dobra beseda zapuščenega berača. Mar ni to višek duhovniške sreče? Da si sam in da si vseh. Da se znebiš posvetnih skrbi, da opustiš tudi najbolj skrite želje po lagodnosti in se razdaš vsakemu, ki te potrebuje. Več duhovnik ne sme zahtevati.«

Klemen mirno gleda v Moškaja, ki se preseda.

»Tak si kot nekoč. Nisi se spremenil. Mislim pa, da se boš todle spremenil. Videl boš, da te bodo sovražili, pa čeprav boš živel slabše kakor zadnji barakar. In to te bo ubilo.«

»Mogoče, toda poskusil bom, da me ne bo.«

Moškaj se je prijazno poslovil. Ko sta stala v sobi, je vzel Klemen v roke kamen, ki ga je prvi dan našel v sobi.

»Poglej ta kamen. Trd je, prebil mi je okno. Toda prepričan sem, da bom tudi ta kamen omehčal. Bom ga. Ta kamen ni samo kamen, ta kamen je vsa kolonija, je sovraštvo Resnikovo in Koritnikovo in Križnarjevo.«

Obračal ga je kakor drag spomin.

»Na tem kamnu bo zidana moja duhovniška sreča. Verjameš?«

Moškaj samo skomiga z rameni. Klemen gleda za njim. V lepi, težki suknji gre po cesti, ki pelje v mesto.

Nato se vrne v sobo in sname s kljuke svojo suknjo. Komolci so preguljeni in konci rokavov je treba pošiti. Vsede se, poišče sukanec in šivanko v predalcu ter prične s šivanjem.

Sredi dela se nasmehne.

Spomnil se je na mater. Le kaj bi rekla?

Ko je pošil suknjo, se je lotil tudi talarja. Žepi so bili raztrgani.

Zunaj je sijalo bledo jesensko sonce, svetilo na barakarske strehe in z zadnjimi žarki božalo samotno Barje. Klemen je mirno šival ter mislil na nedeljsko pridigo. Lepe besede mora najti, dobre besede, da bodo pravšne za zgarane srca.

Potlej so prišli Jakopinovi otroci. Nava-

Radio Celovec

SOBOTA, 20. novembra:

7.15 Iz svetovnega tiska.
17.10 Pregled sporeda za prihodnji teden.

NEDELJA, 21. novembra:

7.15 Jutranja glasba.
17.10: Komentar.
19.30 Pol ure za najmlajše.

PONEDELJEK, 22. novembra:

7.15 Jutranja glasba in slovenske pesmi.
16.00 Potovanje po svetu: London.
17.10 Poročila.

TOREK, 23. novembra:

7.15 Jutranja glasba in poročila.
17.10: Poročila.

SREDA, 24. novembra:

7.15 Poročila in jutranja glasba.
17.10 Poročila.

ČETRTEK, 25. novembra:

7.15 Literarna ura: Fran Erjavec.
17.10 Poročila.
19.30 Oddaja: »Vsakega nekaj — nekaj za vse.«

PETEK, 26. novembra:

7.15 Jutranja glasba in poročila.
17.10 Poročila.

Radio London - BBC

(Poročila v slovenščini in srbo-hrvaščini)

(Oddaja vsak dan na srednjem valu 267 m in na kratkih valovih: 41 m, 30.96 m in 25 m; popoldansko oddajo prenaša tudi postaja »Alpenland« na 339 m.)

6,45— 7,00 poroč. in koment. v srbo-hrv.
14,45—15,00 poroč. in koment. v srbo-hrv.
20,45—21,15 poroč. in koment. v srbo-hrv.
21,15—21,30 poroč. in koment. v slovenšč.

Radio Trst - postaja II.

(Slovenske oddaje)

Dnevne oddaje: 7,30 do 8,00; 11,30 do 14,30; 17,30 do 24,00.

Nedeljske oddaje: 7,30 do 8,30; 9,30 do 14,30; 16,30 do 24,00.

Poročila dnevno ob: 7,45; 12,45; 19,45; 23,15.

Postaja oddaja na valu 203,6 metra.

V KRATKEM BO IZŠLA DVOJNA ŠTEVILKA

„Mladega Koroтana"

KI BO STALA LE 1.50 Šil. — PRESKRBITE OTROKOM PRAVOČASNO LEPO BOŽIČNO BRANJE.

ZA NEDELJSKO POPOLDNE

Križanka: „Kraji po Koroškem"

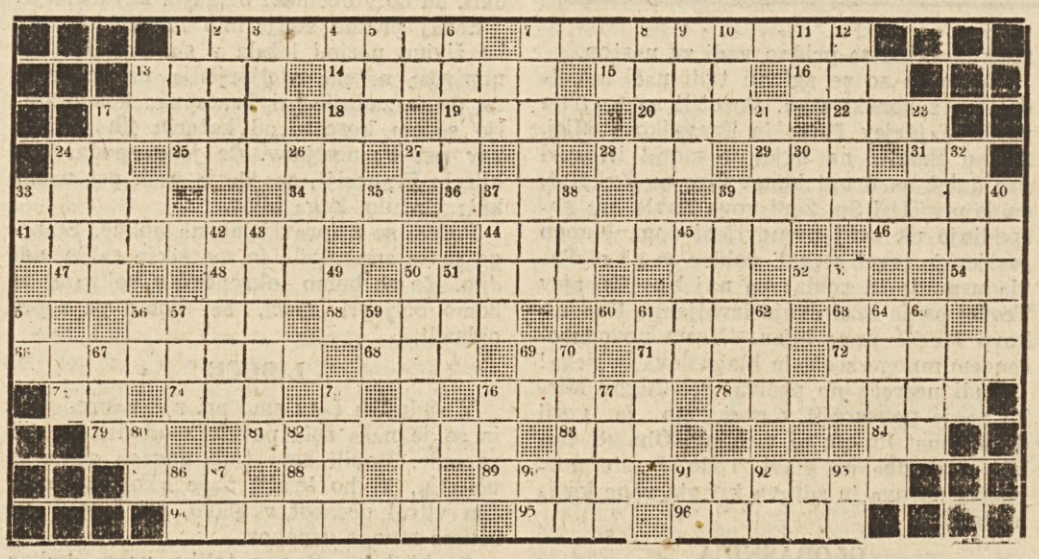

V pričujočo križanko je vpletenih dvajset besedi, ki vse povedo naselja na Koroškem in vsa ta naselja se začenjajo s črkama A ali B.

Rešitve, ki se nanašajo na to, pomenijo:

Vodoravno: 1 vas v šentpetrskem okraju pri Celovcu; 2 kraj v občini Zgornja vesca v okraju Celovec; 25 vas v občini Galicija v okraju Celovec; 39 ime kraja, ki nosi isti del naslova v Podjuni, Rožu in Zilji; 41 občina v Beljaškem okraju; 44 naselje v občini Žitara ves v Velikovškem okraju; 58 ime treh vasi, dve sta v Velikovškem ena v Beljaškem okraju; 66 vas v občini Vovbre v Velikovškem okraju; 72 vas v občini Smerče v Beljaškem okraju; 90 vas ob istoimenskem jezeru; 91 občina v Šmohorskem okraju; 95 naselje v občini Tigrče v Celovškem okraju; 96 občina v Šmohorskem okraju.

Navpično: 1 ime štirih vasi na Koroškem, od katerih so tri v Velikovškem in ena v Celovškem okraju; 7 vas v občini Borovlje; 39 važno prometno križišče in mesto na Koroškem; 40 naselje v občini Trdnja ves v Celovškem okraju; 50 vas v občini Borovlje; 75 naselje v občini Grabštajn; 77 vas v občini Rožek.

Ostale besede pomenijo:

Vodoravno: 13 spone; 14 mohamedansko sveto mesto; 15 danes zjutraj; 16 velika časovna doba; 17 konjski dir; 18 prva glasbena nota; 19 reka v Nemčiji; 20 čeprav; 22 tujka za »nov«; 24 italijanski naziv za reko Pad; 27 kazalni zaimek; 28 otok v Jadranskem morju; 29 tropska kača; 31 prihodnjik; 33 utrgovanje hrane; 34 žensko ime; 36 del drevesa; 46 odpravljeno, pozabljeno, izgubljeno; 47 kazalni zaimek; 48 graditelj železnice Dunaj-Trst; 50 domača komedija; 52 vzklik ob bolečini; 54 kazalni zaimek; 56 hrvaški književnik, zastopnik ilirizma; 60 »velika luža«; 63 »ljubim« v latinščini; 68 sovražnik železa; 69 kot pri 52 vodoravno; 71 poganско božanstvo iz sv. pisma; 73 povratnosebni zaimek; 74 kar dam zastonj; 76 priimek najslavnejše filmske igralke; 78 hudomušna psovka, vzeta iz italijanščine; 79 geometrijsko število; 81 predrugačiti, preusmeriti; 83 moli! (latinski); 84 dva enaka samoglasnika; 85 golega života; 88 predlog; 95 hiter umik.

Navpično: 2 starogrški pisec bajk; 3 vaško drevo; 4 znana nemška pomorska križarka; 5 kot pri 22 vodoravno; 6 povečen, nezmožen; 88 slovensko ime za reko Inn; 9 primorski izraz za čas (vstaviti črko v); 10 kratice angleške časnikarske službe; 11 kratica za »eventualno«; 12 parlamentarna ustanova; 17 pomanjševalnica domače živali; 21 puščavski ptič; 23 gora na Koroškem; 24 pesnik; 26 del imena kitajskega generala; 30 del kolesa; 32 začimba; 33 druga črka je druga v abecedi; 35 prvi dve črki v abecedi; 37 španska reka; 38 žensko ime; 42 tropična rastlina; 43 vrsta vodovja; 45 zaupanje, religija; 49 prvi dve črki; 51 lesena stavba; 53 lovska ali ribiška potrebščina; 55 pritrdilnica; 56 predzadnja in četrta črka v abecedi; 57 lep, voljan; 59 kratica za »lastnoročno«; 61 glasbilo; 62 skrajšano žensko ime; 64 rožni venec; 65 s plugom obdeluje zemljo; 67 prijeten na pogled; 69 dva ista samoglasnika; 76 kretnja; 80 veznik; 82 bolečina; 86 enaka samoglasnika; 87 kratica utežne enote; 90 prvi dve črki; 91 dva enaka soglasnika; 92 pritrdilnica v narečju; 93 dva ena samoglasnika.

RAZSELJENE OSEBE — DVIGNITE SVOJE DEVIZE!

Sredi avgusta 1948 so bile razseljene osebe, ki bivajo v britanski coni Avstrije, opozorjene, da imajo možnost na podlagi odredbe vojaške vlade št. 2 dvigniti svoje devize, ki so jih bile deponirale pri podružnici avstrijske Narodne banke v Gradcu ali Celovcu.

Razseljene osebe so ponovno pozvane, da se omenjene možnosti brez nadaljnjega odlašanja poslužijo.

Prosimo, poravnajte zaostalo naročnino!

Vabimo vas na ponovitev igre

„Deseti brat"

ki bo v nedeljo 21. novembra ob 15 uri (3h pop.) v dvorani taborišča »B« Waidmannsdorf. Začetek točno ob 3h, konec ob pol 6h. Slovence iz Žihpolja, ki bi se radi udeležili prireditve, obveščamo, da bo vozil iz Žihpolja do Celovca poseben auto, s katerim se bodo lahko obiskovalci peljali. Odhod iz Žihpolja (izpred železniške postaje) ob pol 3h, povratek ob 6h zvečer.

Da bi se lahko čimveč ljudi udeležilo te zadnje predstave »Desetega brata« v Celovcu, smo cene močno znižali. Pridite zanesljivo, ne bo vam žal. — Cena: 4, 3 in 2 šil.

SLOVENSKA IGRALSKA DRUŽINA.

NAZNANILO

Obveščam cenjeno občinstvo, da sem otvoril v Pliberku-Bleiburgu, Loibacherstrasse (Lager) moderno

TKALNICO

za izdelovanje LANENIH, JUTNIH IN BOMBAŽNIH TKANIN. Po najvišjih dnevnih cenah kupujem lan, za katerega dam na željo tudi blago. Po naročilu pridem tudi na dom.

Obrat je odprt dnevno od 8h do 12h in od 14h do 18h; ob sobotah pa od 8—12.

Za obilen obisk se priporoča

ERICH FRITZ, tkalski mojster,
BLEIBURG—PLIBERK

dili so se bili na jabolka. Posedli so po postelji in z drobnimi očmi strmeli v gospoda, ki je šival.

»Pri nas tudi ata šivajo,« je dejal najstarejši. »Kar k nam nesite.«

»Misliš,« se je nasmejal Klemen. »Ata ima sam dosti dela.«

Potlej so dobili še vsak po eno jabolko. Skoz okno je sijalo sonce in s svojimi žarki počivalo na otroških glavicah.

Ko je Klemen končal s šivanjem, jih je po vrsti jemal v roke in jih dvigal pod strop.

»Ho-luk, ho-luk,« je cepetal najmlajši. Klemen pa jih je dvigal, dvigal v sonce, ki je sijalo skoz okno, in se smejal.

Potlej pa jih je peljal domov. Najmlajšega je nesel kakor ovčico.

PRVI SPOPAD

Dirumpamus vincula eorum et projiciamus a nobis jugum ipsorum. (Ps. 2)*

Resnik si je pripravljal pot. S podporami in hujskanjem si je pridobil nekaj mladih zagrizencev, ki so mu slepo verovali. Vselej kadar je Klemen srečal te mrke, neprijazne obraze, ga je čudno streslo. Na tihem si je želel, da bi se boj že razdivjal, zakaj pričakoval je, da bo po boju pridobil sredino, ki danes stoji ob strani in gleda. Toda vselej se je tej misli pridružila še druga, ki je podirala sleherno oporo, vsako upanje. Kaj, če večina potegne z Resnikom proti njemu? Ali ga ne občutijo barakarji kakor tuje telo v očesu?

S temi mislimi je prišel do božiča. Sam ni vedel kako, sveti večer je bil na vratih, snežen, svež, dišeč po kadilu. Klemenu se je stožilo. Ko je zvečer vzel žerjavico iz gašperčka, nasul nanjo kadila ter vzel blagoslovljeno vodo v roke, je kakor začaran obstal sredi sobice. Dim se je dvigal pod strop, se razlezel po kotih, obvisel ob petrolejki ter z težkim vonjem pritisnil k šipam.

Sam, prvič tako strahovito sam! Kakor v sanjah zamahne z roko. Kaplje blagoslovljene vode padajo v meglo kadila.

Nato strese dišečo žerjavico nazaj v gašperček. Cela sobica diši. In v tem vonju je pritaval dom s toplo široko pečjo, z duhom po poticah in z rožljanjem debelih jagod rožnega venca.

Klemen to leto nima potic. Sprva je mislil, da bi si dal vsaj eno speči. Pa se je koj premislil. Barakarski božič hoče imeti, božič z navadnim kruhom in s samoto.

In nocoj je sveti večer.

Morda je že greh, da mu gori ogenj v peči.

S težkimi koraki stopi do okna. Jasna noč je, mrzla. Še zvezde so svele, kakor ledene. Po koloniji je tiho.

Betlehemska noč.

Mesto je razsvetljeno. V nebo sije žar ter bledorumen visi v zraku.

Klemen sloni na oknu in strmi proti Ljubljani. Čuti nasprotje, ki se mu ni še nikoli razodelo v toliki jasnosti kot na ta sveti večer. V razkošnih sobah sedijo nocoj Požgaj in Zemljič, v čašah se iskri vino, mize so obložene z dobrotami. V obilju se kopljejo in v tej veseli uri ne mislijo ne na Jakopina, ki zgubljeno strmi na svoje speče otroke, pokrite s cunjami, ne na Modriša, ne na Sernjavskija. Morda vzdihne kdo hinavsko besedo, toda le mimogrede, kakor da ne spada grenka misel v svetonočno razpoloženje. Trkajo s kozarci, prigrizujejo dobrote, od peči diha toplota in iz radia šumé vesele pesmi.

Tu pa je betlehemski božič, tih, samoten, mize so prazne, morda je kje kozarček žganja, rezina sira in črn kruh. V otroških srcih je nezavedno pričakovanje. Ob takemle večeru bi moralo biti vendar nekaj lepše kakor vsak dan.

Klemenovo srce je težko. Rad bi slišal zvonove domače cerkve, rad videl svoje ljudi, rad vzel kos potice iz materinih rok, rad vzel kozarec vina iz očetove desnice. Vsaj nekaj bi bilo, kar bi ga spominjalo svetega večera, kar bi ga oklenilo s toplo domačnostjo.

Skoz šipo, zaslonjeno z lepenko, piha mraz. Kakor da so tanki ledeni prsti našli razpoklino in zdaj grebejo, grebejo vanj. Klemen se ne more odtrgati od okna. Z očmi je prisesan na bledorumeno svetlobo, ki lebdi nad mestom.

Potlej se nenadoma vzravna, ogrne suknjo, vzame nekaj jabolk s police in stopi v noč. Po barakah medlé luči kakor drobna očesca.

Pri Jakopinu otroci že spijo. Jakopin sedi na postelji in joka. Nenadni Klemenov prihod ga je zmedel. Kakor v opravičilo izjecljа:

»Sveti večer je nocoj in sam sem s temi drobljanci.«

Klemen stoji ob mizi in gleda v speče obrazke. Dihajo pod kupom umazanih cunj, zakaj v sobi je že mrzlo in zimska noč že grize skoz špranje v steni.

(Dalje prihodnjič.)

* Zlomimo njihove okove in vrzimo s sebe njihov jarem!

PRODAJA GONILNIH JERMEN

Gonilna jermena vseh vrst in velikosti (iz usnja, gumija, tkana itd.) niso po odredbi št. 5 a usnje ministrstva za trgovino in obnovo od 7. okt. t. l. več omejena glede nabave.

Na ta način odpade izdaja tozadevnih nabavnic. V ostalem pa ostanejo v veljavi še nadalje določbe trgovanja z gonilnimi jermeni v smislu odredbe z dne 31. jul. t. l.

SVINJSKO USNJE — PROSTO

V smislu razpisa ministrstva za trgovino in obnovo (št. 143.592-24/48 od 30. sept. t. l.) je oddaja, prodaja in nakup svinjskih kož in iz njih nastalega usnja prosta do nadaljnjega. Od 1. okt. 1948 smejo torej obrati, ki so upravičeni izdelovati usnje, sprejemati njim določen kontingent svinjskih kož v strojenje in predelavo, vendar pa morajo ti obrati še nadalje voditi prijave surovih kož in usnja.

Dosedaj veljavne najvišje cene za svinjske kože in usnje ostanejo še nadalje kot najvišja mejna cena v veljavi; pač pa so dopuščene nižje cene.

IZVOZ LESA V TURČIJO

Po sporočilu častnega zborničnega dopisnika v Turčiji, g. Wilfrieda W. Grunberga (njegov naslov: Istambul, Boite Postale 264), je v zadnjem času tam precejšnje povpraševanje po rezanem lesu aleksandrinske specifikacije. Izvedba morebitnih izvozov je možna v obliki zamenjave blaga (kompenzacije) ali pa proti plačilu v angleških funtih. Interesenti naj čimprej stopijo v stik z omenjenim zastopnikom.

POZOR PRED NAKUPOM SAHARINA

Oblasti opozarjajo trgovce in ostale, da je prodaja inozemskega saharina, ki je večinoma vtihotapljen, prepovedana in strogo kaznjiva.

„Koroška kronika" izhaja vsak petek — List izdaja Britanska obveščevalna služba — Uredništvo lista je v Celovcu, Völkermarkter Ring 25/I — Telefon 3651:02 — Uprava in oglasni oddelek v Celovcu Völkermarkter Ring 25/I. — Telefon 3651. — Mesečno naročnino je treba plačati v naprej. — Rokopisi se ne vračajo. — Tiska: Tiskarna „Carinthia" v Celovcu.